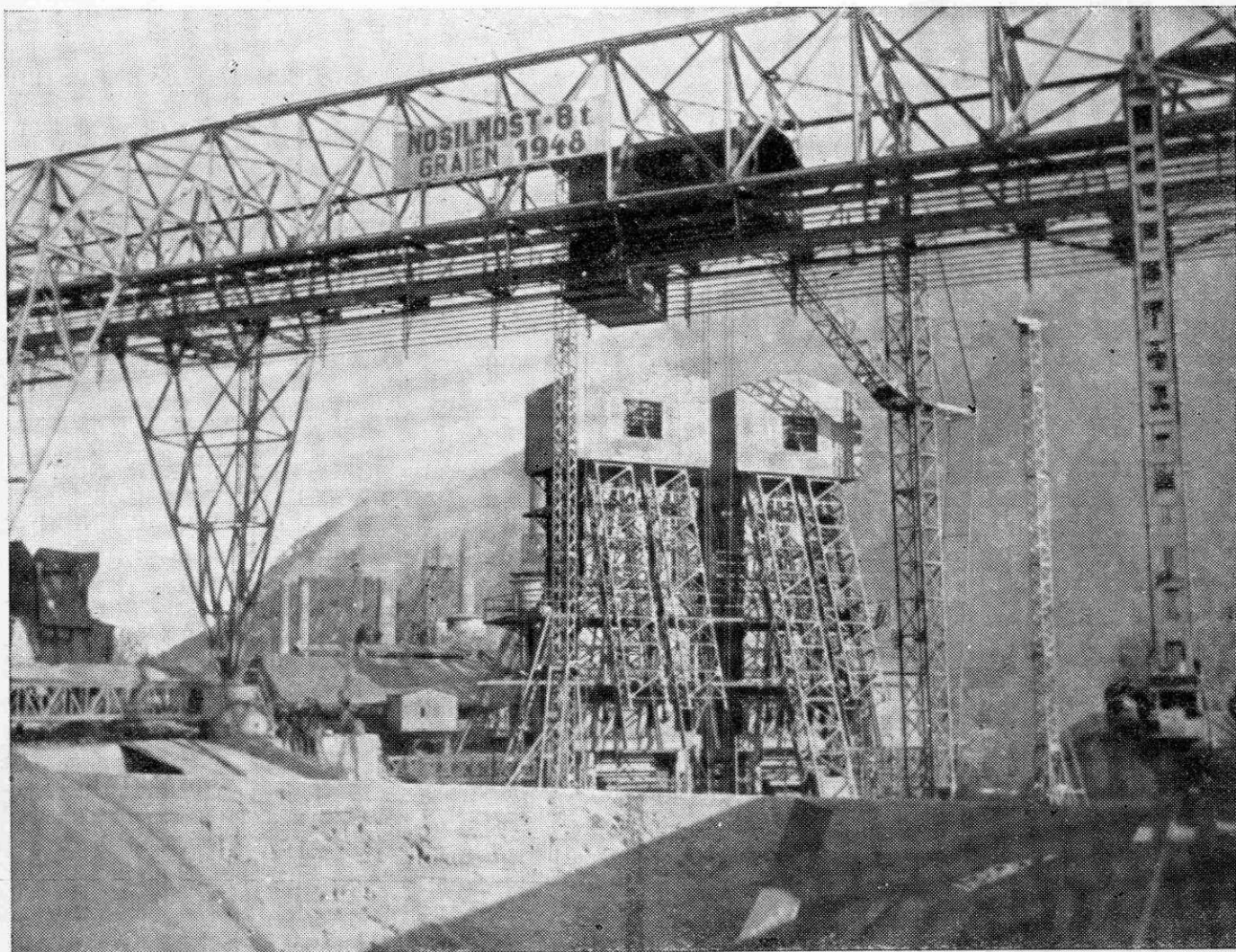

ŽELEZAR

MESEČNIK DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE

PESEM
KONSTRUKCIJ
IN JEKLA

Foto: Franc Torkar

6

JUNIJ

1952

Kaj boste brali v tej številki:

Ob 70-letnem jubileju industrijske gasilske čete Železarne Jesenice	1	Poročilo o važnih zakonih in uredbah	15
Gregor Novak: Gasilstvo v železarski industriji	2	Fizkultura in šport Zanimiv vodni šport	16
Delavstvo Železarne je sprejelo nove obveze tekmovanja v čast VI. kongresa KPJ in od- ločno obsodilo protiljudsko dejavnost klero- fašizma	4	Velik uspeh našega sodelavca-športnika	16
Odprt partijski sestanek na Koroški Beli je raz- kril dvoiličnost vzgojiteljev naše mladine	6	Kultura in prosveta Pred ustanovnim občnim zborom »Svobode«	17
L. P.: Izgube v proizvodnji zaradi slabe zaščite dela	8	Ing. V. T.: Iz OTK nam pišejo	19
B. E.: O toploti in gospodarjenju z njo	10	Mestno gledališče ob koncu sezone	21
Prof. Franjo Baš: Vzgojne naloge muzejev do proizvodnje	11	Lutkovna sekcija je gostovala po Gorenjski	21
Polde Ulaga: Metalurški delavski tehnikum Že- lezarne Jesenice je zaključil 4. šolsko leto	13	Dogodki zadnjih tednov	21
Ing. P. Hafner: Gradnja hidrocentral v svetu in pri nas	14	Mladinski festival — manifestacija zavodnosti in delavnosti jeseniške mladine	23
		Doma	24
		Po svetu — Objave — Film - kino — Oglasi	

VSEM GASILSKIM ČETAM OKRAJA RADOVLJICA

Pozivamo vse gasilske čete okraja Radovljica, da se redno udeležujejo gasilskih vaj v dneh pred Festivalom v proslavo 70-letnice ustanovitve industrijske gasilske čete Železarne Jesenice, ki se vrše vsak dan od 16. do 18. ure popoldne na igrišču DSD »J. Gregorčiča«. Na vajah sodeluje tudi godba.

Obenem dajemo tudi nekaj navodil vsem gasilskim četam udeležencem festivala:

Za nastop vaj s sekiricami v nedeljo 6. VII. naj bodo vsi nastopajoči najkasneje ob 6. uri zjutraj na igrišču DFD »J. Gregorčiča«, kjer bodo imeli poskusno vajo.

Vsi ostali udeleženci imajo zbirališče na Senožetih ob 7. uri zjutraj, od koder se bo razvila povorka.

Ženske, ki so predvidene, da nastopijo pri vajah s sekiricami, naj bodo po možnosti enotno oblečene (bela bluza, modro krilo, temna obutev in nogavice), čepice pa bodo dobile pri gasilski četi Železarne Jesenice.

V kolikor posamezne čete niso še poslale prijav naj to nemudoma store. Nastopi čet bodo v paradnih in delovnih oblekah, na kar posebej opozarjamo. Pozivamo vse čete, da okrasijo svoje avtomobile in gasilsko orodje, ki bo sodelovalo pri povorki.

Zbor vseh tekmovalnih desetih v peteroboju in trodelnem napadu je v soboto 5. VII. ob 7. uri zjutraj na igrišču DFD »J. Gregorčiča«.

Za gasilske čete, ki se bodo vsaj z enim odredom udeležile festivala, ali sodelovale pri gasilski štafeti iz Bohinja na Jesenice so predvidena lepa praktična darila.

Vsi, ki so predvideni v sodniški zbor naj se javijo pri tehničnem vodstvu gasilske čete Železarne Jesenice in sicer tov. ing. Gostiču ali tajniku Zemič Milanu. Sodniški zbor za peteroboj bodo sestavljali člani T. D. »Partizana« in DSD »J. Gregorčiča«.

Na pomoč!

Poveljnik Gregor Novak

POZIV VSEM JESENICANOM OB FESTIVALU GASILSKE ČETE ŽELEZARNE JESENICE

Pozivamo vse prebivalstvo Jesenic, ustanove in organizacije, da v dneh Festivala industrijske gasilske čete Železarne Jesenice v počastitev njene 70 letnice ustanovitve po svojih močeh pripomorejo k čim slovesnejšemu izgledu naših železarskih Jesenic. Izobesijo naj se zastave in okrasijo izložbe.

Ker je predvideno precejšnje število udeležencev in gostov naprošamo vse Jeseničane, da gredo istim na roko in jim kakorkoli omogočijo vsaj najskromnejše prenočišče. S pomočjo nas vseh bo Festival gasilske čete Železarne Jesenice v dneh od 4. do 6. VII. v resnici praznik vsega gasilstva in delavstva Železarne, pa tudi ponos železarskih Jesenic in lep spomin vsem udeležencem gostom in nam.

Naprošamo vse množične organizacije, ustanove in društva, da se s svojimi prapori udeležijo v čim večjem številu naše slavnostne povorke v nedeljo 6. VII. ob 9. uri dopoldne.

Prostovoljno industrijsko gasilsko društvo Železarne Jesenice

Ob 70-letnem jubileju industrijske gasilske čete Železarne Jesenice

70 let je minilo odkar je bila v Bohinju, zibelki železarstva in fužinarstva, ustanovljena prva industrijska fužinarska gasilska četa. Ustanovitev samo so narekovali katastrofalni požari po vseh takratnih fužinah in ostalih industrijskih središčih, kjer so lastniki v hipu prišli ob vse premoženje, številna zaposlena sila in njihove družine pa ob zaslužek in kruh. Pred sličnimi nezgodami obvarovati kovaška ognjišča, primitivne iz lesa grajene livarne, žičarne in skladišča, obvarovati tisti vir bornega kruha in še bornejšega življenja in obenem bdeti tudi nad svojimi skromnimi domačijami in čadastimi ognjišči, da ne postanejo plen rdečega petelina, to je bila velika in človeška naloga novoustanovljene gasilske čete v Bohinju l. 1882. Tako spada ta gasilska četa med ene najstarejših gasilskih čet, ki so v svoj delovni program sprejele tudi specialno nalogo čuvati pred požari svoje delovno mesto, fužine, plavže in kovačije železarskega Bohinja.

70 let je minilo od kar je bila ustanovljena ta gasilska četa, ki je po usodnem požaru l. 1890 iz Bohinja prešla na takrat iz začetkov se porajajoče železarske Jesenice. 70 let uspešnega, požrtvovalnega, odgovornega in človekoljubnega dela, 70 let rasti, razvoja in krepitve. Zato je tudi danes ta 70. obletnica v resnici spominska svečanost, ki na eni strani obuja vse tiste plemenite in vzvišene cilje pomagati bližnjemu v nesreči, ki jih je prevzela že pred 70 leti, na drugi strani pa budi nove, iz novih razmer porojene naloge in odgovornosti, ki jih tudi pred gasilsko organizacijo postavlja naša socialistična skupnost. 70. obletnica gasilske čete Železarne Jesenice je praznik vsega gasilstva, praznik slehernega poštenega in zavednega državljana, ki se zaveda, kaj pomeni in tudi zna ceniti pomen gesla »Na pomoč!«, ki si ga je gasilstvo napisalo na svoj prapor.

Ob tem se moramo spomniti tudi tistega iz preteklosti podedovanega gledanja in pojmovanja gasilstva, ki je delal veliko krivico ideji gasilstva, mu ne malokdaj celo škodoval in, ki nanj še vse prepogosto naletimo tudi danes. Namreč na tisto podcenjevanje in zasmehovanje gasilstva, na tisti nezdravi, nazadnjaški in nekulturni odnos do gasilske organizacije, ki nikakor ni vreden dostojnega in pametnega človeka. Delo gasilcev, ki ga odlikuje tiha požrtvovalnost, skromnost, samopremagovanje in pogum, resda nikdar ne kliče in ne zahteva kakršnihkoli lavorik, zasluži pa vse najgloblje spoštovanje. Danes si, ne samo mesta in kraja, temveč predvsem večjega industrijskega teritorija, brez gasilske čete ne moremo niti predstavljati. Gasilstvo je prevzelo v teh pogojih razvoja, ne samo odgo-

vorno nalogo zasiguranja pred požarnimi nevarnostmi in dolžnost v primeru požara preprečiti in zmanjšati možnosti škode, temveč tudi zvesto svojemu geslu »Na pomoč!« prevzelo funkcijsko nalogo ob vsakem primeru od nezgode do elementarne nesreče, takoj priskočiti tako slehernemu, kakor tudi skupnosti v resnici na pomoč. S tem je gasilstvo dobilo še važno sanitarno-reševalno vlogo in svojo človekoljubno dejavnost še poglobilo, obenem pa postalo zavesten čuvár in resničen branitelj tako interesov slehernega poedinca, kakor tudi vseh pridobitev, ki jih je izvojeval naš delavski razred, čuvár, ki mu je zaupana dolžnost, da bdi nad lastnino vse naše socialistične skupnosti.

Naj bo 70-letnica ustanovitve industrijske gasilske čete Jesenice, ko pregledujemo njene napore, razvoj in delo, ne samo praznik vsega železarskega gasilstva, temveč tudi praznik našega delovnega kolektiva in vsega delovnega ljudstva, ki si pod vodstvom svoje Partije pogumno in odločno gradi svojo lepšo, socialistično bodočnost in zna ceniti vse napore in odgovornost tudi požrtvovalnega dela gasilcev. Obenem pa naj bo tudi ta obletnica prazničen sprejem novih, še večjih in lepših obvez in nalog gasilske organizacije in njene človekoljubne dejavnosti v sklopu skupnih naporov in borbe za izgradnjo socialistične domovine, socialistične družbe in lepše, mirne bodočnosti delavskega razreda.

N a p o m o č !

Gregor Novak:

GASILSTVO V ŽELEZARSKI INDUSTRIJI

Gasilca, člana prostovoljne gasilske čete ali društva, si laik predstavlja le kot gasilca z njegovimi nalogami v ožjem smislu besede. To po večini drži. Vendar pa to ne velja za industrijske gasilske enote, kjer so njeni člani prvenstveno reševalci, šele v drugi vrsti gasilci, kakršne si ljudje navadno predstavljajo. Gasilec - reševalec pa mora imeti poleg sposobnosti, ki jo mora imeti sleherni gasilec še posebno kvalifikacijo. Zato je tudi jasno, da morajo vodstva industrijskih podjetij posvečati posebno pozornost prav izbiri reševalnega kadra. Ugotoviti morajo voljo vstopajočega člana, predvsem ali ne vstopa le za to, da se zaposli v podjetju, po nekaj mesecih pa išče druge delovno mesto v proizvodnji. S tem načinom izbire si bodo kolektivi zagotovili takšen reševalni kader, kakršen je potreben.

Nadalje je potrebno preizkusiti lastnosti in osebnostne sposobnosti vstopajočega. Ker ni vsak za vse, tudi ne bo mogel postati vsak vstopajoči koristen član gasilsko-reševalne službe v podjetju.

V kolikor še nismo na tisti moderni stopnji, kjer se osebe za gasilsko reševalno službo izbirajo po posebni psihotehnični metodi, bomo uporabili bolj preprosta sredstva, kot na pr. večmesečna preizkusna doba, doseženi uspehi v strokovnih tečajih, uporabnost v posameznih nezgodnih primerih in podobno.

Drugih sredstev zaenkrat nimamo in bomo uporabljali ona, ki so nam najlažje dosegljiva. Kdor nima po naravi danih vrlin, to je ljubezni do sočloveka, bo težko postal dober reševalec. Le tak si bo z lahkoto na strokovnih tečajih in posameznih primerih pridobil odgovarjajoče znanje in spretnost, tako da bo svojo nalogo uspešno vršil.

Vprašanje preventivne službe zaščite rešuje v industriji referat higiensko tehnične zaščite dela, dočim nastopi industrijski gasilec - reševalec šele tedaj, ko je do nesreče prišlo.

Delo gasilca - reševalca pa ni enostavna naloga. Zahteva celega človeka. Lastnosti, ki jih mora reševalec imeti so: požrtvovalnost, smelost, pozornost, vztrajnost, nesebičnost predvsem pa strokovna sposobnost.

Najbolj uspešen ukrep za zavarovanje varnosti dela je spoznavanje delovnih mest, obratov in vsega tehnološkega procesa. Če bomo poznali delo in njegove elemente, nam ne bo več nevarno, delali bomo strokovno in s tem varno.

Nezgodni primeri se pojavljajo v industriji v slehernem obratu, na slehernem delovnem mestu. Ker pa ima vsak obrat in vsako delovno mesto svoje specifičnosti, nezgod ne moremo predvidevati, prav tako pa tudi nezgodni primeri ne morejo biti vedno enaki ali vsaj slični. V podjetju kot je na pr. Železarna imamo od plavžev pa do predelovalnih obratov toliko raznolikosti, da jih ni mogoče v podrobnosti opisati. Te podrobnosti pa zahtevajo od industrijskega gasilca širokega znanja.

V železarskih obratih morajo gasilci - reševalci poznati vse poškodbe, ki se pojavljajo in to: lažje in težje opekline vseh vrst, udarce, zmečkanine ter zastrupitve z različnimi plini. V vseh primerih je važno,

da gasilci reševalci poznajo najbližje dohode k obratom, tako da je možna takojšnja intervencija in takojšnja pomoč ponesrečencu. Zlasti je to važno v primerih eksplozij in zrušenj.

Prav tako ima vsaka industrija električne prostovode visokih napetosti. Vse te prostovode, kakor tudi mesta, kjer se visoka napetost odklopi, morajo gasilci - reševalci dobro poznati.

Dolžnost gasilske službe je tudi, da že s preventivnimi ukrepi predhodno zavaruje objekte, kakor tudi delavce pred požarom in nesrečo. V kolikor pa se te pojavljajo kljub vsem preventivnim meram, mora biti vsa gasilska - reševalna služba urejena tako, da je gašenje in reševanje varno, hitro in uspešno. K preventivnim meram spada tudi pravilna razmestitev pomožnega gasilkega orodja, kot so vedra, posode s peskom in vodo, požarne metle, lestve, požarni kavli, lopate, krampi itd. Na isti način razmeščamo tudi ročne črpalke, ročne gasilne aparate po raznolikosti njih polnitvev, odnosno po raznolikosti gasilskih sredstev. Manjši požari se v železarski industriji dnevno pojavljajo; zato je nujno, da so vsa pomožna gasilna sredstva vedno na svojem pravem mestu in takoj dosegljiva. Novi železarski objekti se grade iz ognjevzdržnega materiala, stari objekti pa so često grajeni nesmoterno in iz gorljivega materiala, vsled česar moramo takim objektom posvečati posebno pozornost in jih zadostno zavarovati. V podjetjih, grajenih iz gorljivega materiala, moramo imeti nameščene hidrante z visokotlačnim pritiskom. Ti morajo dati tolikšno količino vode, da nam zadostuje pri akcijah velikih požarov. Visokotlačni hidranti imajo to prednost, da nam brez vključitve motorne brizgalne kot ojačevalke vodnega pritiska, nudijo možnost neposrednega gašenja. Poleg visokotlačnih hidrantov je potrebno, da si podjetja zgrade večje bazene, ki vsebujejo zadostno količino vode. Bazeni morajo biti situirani tako, da z razpoložljivimi gasilnimi cevmi dosežemo najbolj oddaljene točke, na katerih utegne nastati požar. Veliko ugodnosti imajo seveda podjetja, situirana ob rekah ali potokih, kjer si lahko uredijo stalna platišča, dohode ali pa nameste kar stalno črpalko.

Delo industrijskih gasilcev je glede raznolikosti požarov, ki se pojavljajo zlasti v železarski industriji veliko bolj komplicirano in zahteva izrednega in obsežnega znanja. Specialni požari so tisti, ki se pojavljajo pri ogrevalnih pečeh, katere se kurijo s plinom. Tak požar se pojavi nenadoma z visokim plamenom, ki sega običajno do ali celo v ostrešje. Način gašenja je v tem primeru čisto svojstven in se izvrši tako, da pri pečeh, pri katerih plin prihaja preko čistilnega bazena, ta bazen napolnimo z vodo ter s tem dosežemo zrakotesnost in ustavimo dovajanje plina. Pri pečeh, kjer so plinovodi opremljeni z zapornimi ventili, pa takoj zapremo ventil in ustavimo nadaljni dotok plina ter s tem zadušimo požar. Nadaljnji primeri svojevrstnih požarov so še pri acetilenskih napravah, požari, ki nastanejo vsled letečih isker prometnih naprav in pa

požari ob valjanju pločevine in profilov. Pri nas so tudi slučaji požarov, ki nastanejo pri našem internem transportu ob trčenju vozov, ki so napolnjeni s plavsko ali pa SM-žlindro. Pri trčenju posoda s to žlindro eksplodira, se razlije ter tako povzroči gorenje vseh substanc, s katerimi pride tekoča žlindra v dotik. Pri šamotnih pečeh nastanejo tudi požari vsled visoke temperature, kadar odpovedo hladilni ventilatorji. Požari pri pregrelih elektromotorjih zahtevajo posebno spretnost gasilskega oseba, tako da pri gašenju gasilci z vbrižgavanjem vode ne povročijo še večje škode.

Industrijski gasilec - reševalec v železarski industriji pa nima samo opravka s požari in gašenjem, pač pa spada v njegov delokrog tudi spremstvo in čuvanje članov delovnega kolektiva, ki imajo opravka s čistilci plinov na plavžih in generatorjih. Za ta posel mora biti naš industrijski gasilec posebno izvežban in usposobljen. Važno je, da zna sam sebe proti preteči nevarnosti zavarovati, zakaj kdor zna varovati sebe, bo znal varovati tudi sodelavca. Poznati mora ustroj plinskih čistilcev in njih funkcioniranje. Brezhibno mora znati opravljati s CO-cedilom, Dragerjevim aparatom in dihalnimi cevmi. Le pod temi pogoji bo mogel v primerih zastrupitve s plinom pristopiti k reševanju. Ta način reševanja je posebno težaven še zato, ker se vrši v raznih kanalih, pečeh, plinovodnih ceveh in čistilcih. Če na kratko omenim reševalna dela industrijskih gasilcev na plavžih, ki jih gasilci opravljajo v primerih ko pride do zastrupitve zaposlenih delavcev, nastopijo težave že pri samem transportu ponesrečenca, kajti pot od delovnega mesta, ki je v višini pa do kraja, kjer se mu nudi prva pomoč, je zelo težka in ovirana.

V redno delo industrijskih gasilcev spada tudi poučevanje in dajanje potrebnih navodil članom delovnega kolektiva, ki morajo v primeru požarov sami takoj stopiti v akcijo, še predno pridejo na mesto gasilci. Od pravilne poučenosti članov kolektiva je mnogokrat odvisna zaščita človeka, zgradbe ali celo celih objektov. To svojo dolžnost izvršuje industrijski gasilec na ta način, da redno poučuje člane kolektiva, v katerem primeru in kako je uporabljati po obratih razmeščeno gasilno orodje.

Glede na velikost, potrebe in specifičnost podjetij železarske industrije je različno urejena gasilska služba in higiensko tehnična zaščita dela. V manjših železarskih podjetjih organizacija higiensko tehnične zaščite dela še ni zadostno smoterno urejena, vsled česar vrše industrijski gasilci tudi vse njihove naloge. Večja industrija ima že organizirano obveščevalno službo, zlasti pa službo opozarjanja članov delovnega kolektiva, kako naj se ravna na posameznih delovnih mestih, kjer je delo posebno nevarno. V ta namen so bili že izdani različni varnostni priročniki v metalurgiji, kakor tudi priročniki za varilce, za mehanično stroko, za plavžarje, za žerjavovodje, za livarje, za valjavce, za delo pri plinskih napravah in za jeklarne. Da tudi industrijski gasilec - reševalec lahko pravilno vrši preventivno in reševalno službo, mora biti dobro poučen o vsebini navedenih priročnikov za vsako de-

lovno mesto ter z njihovo vsebino seznanjati delovni kolektiv. Vodstva podjetij pa so predvsem dolžna, da delavce zavarujejo z zaščitnimi sredstvi. Prav tako kot delavec, pa mora biti zaščiteno tudi delovno mesto, stroji in objekti.

Pri samem reševanju je industrijski gasilec reševalec izpostaljen veliki nevarnosti. Predno pristopi k reševanju, mora zato točno presoditi položaj in okolnosti, v katerih je prišlo do nesreče. Ukreniti mora vse potrebno, da zavaruje samega sebe, vodja celotne ekipe je pa odgovoren za zavarovanje celotne ekipe. V primerih porušenja je posebno važno ugotoviti stanje ruševin in porušeni konstrukcij. Tudi samo odstranjevanje ruševin se mora vršiti tako, da bo reševalna ekipa nepoškodovana opravila svoje delo in da bo v polni meri rešila vse, kar se da rešiti.

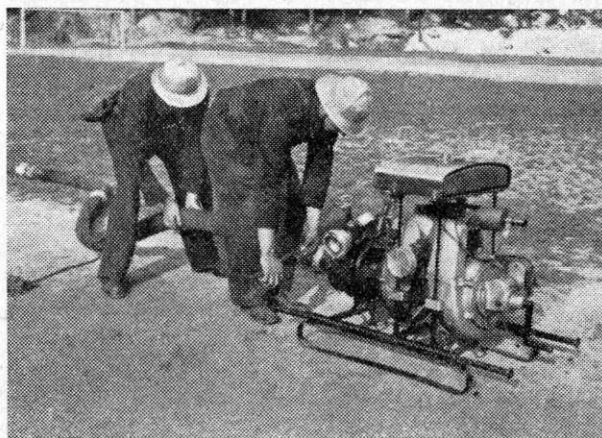

Foto: Franc Torkar

Industrijski gasilec - reševalec mora v podjetjih, kjer zdravstvena služba ni ločena od gasilske, nuditi tudi prvo pomoč ponesrečencu, dokler ne pride na mesto nesreče zdravnik. Iz tega je razvidno, da morajo na splošno gasilci obvladati teoretično in praktično vsa pravila prve pomoči.

Na vsakem mestu in ob vsaki nezgodi, bodisi da je to požar, eksplozija, zrušenje ali slično, naj vodi akcijo le eden, ki jo strokovno sposoben in ki bo za delo v polni meri tudi odgovoren. Po vsaki akciji zlasti pri večjih reševanjih kot je bilo na pr. ob letošnjem velikem snegu v Železarni Jesenice, je potrebno, da reševalno moštvo napravi skupno analizo o poteku reševanja. Pri tem ocenjevanju je posebno važna samokritika poedinca od poveljujočega do zadnjega podrejenega. Pri reševalnih akcijah po navadi ne nastopa celotno moštvo, zato je dobro, da so navzoči tudi oni, ki niso prisostvovali reševanju. S tem dosežemo, da so tudi oni poučeni o napakah in pravilnostih reševanja.

Poleg navedenih primerov mora znati industrijski gasilec ravnati z rezalnim aparatom in mora obvladati rezalno tehniko, kar pride zlasti v poštev v primerih zrušenj železnih konstrukcij. Za take slučaje mora biti četa tudi tehnično opremljena ter mora med svojim orodjem imeti prenosne rezalne aparate.

Kočno moramo omeniti, da tehnična oprema gasilcev ni namenjena samo izvrševanju zgolj gasilke službe, ampak pogosto služi tudi, da s to opremo priskočijo na pomoč obratovanju podjetja. Kot primer navajam akcijo gasilcev v Železarni Jesenice, ko je četa z vsemi razpoložljivimi tehničnimi sredstvi omogočila nepretrgano obratovanje plavžeh ob

času čiščenja kanala (rak), po katerih doteka hladilna voda za plašče plavžev. Za časa čiščenja so gasilske črpalke dovajale potrebno hladilno vodo, vsled česar je bilo obratovanje nemoteno. Tako so industrijske gasilske čete udeležene tudi pri samem procesu proizvodnje in pomagajo pri izvrševanju nalog, ki si jih je zadal delovni kolektiv.

Delavstva Železarne je sprejela

NOVE OBVEZE TEKMOVANJA V ČAST VI. KONGRESA KPJ in odlično obsadila protiljudska dejavnost klerofašizma

V sredo, 18. VI. so se vsi delavci in nameščenci Železarne, v četrtek, 19. VI. pa tudi delavci in nameščenci na Javorniku, zbrali ob 1. uri popoldne pred gasilskim domom na velikem zborovanju, da sprejmejo nove obveze tekmovanja v čast VI. kongresa KPJ in III. kongresa Zveze sindikatov Slovenije.

Masovno zborovanje je otvoril predsednik Tovarniškega odbora sindikata metalurgov Železarne Jesenice tov. Škrlj Franc in v kratkem orisal pomen tekmovanja prav v času, ko po direktivah iz Vatikana in fašističnih krogov Rima skuša bedna in že zdavnaj pri našem ljudstvu skompromitirana peščica zagrizenih sovražnikov napredka pod vodstvom visokega klera in protiljudske duhovščine dvigati glave. Povdaril je, da delavskega razreda taki izpadi niti najmanj ne motijo, toda budno pazi nanje in prav z uspešnim tekmovanjem in doseganjem izrednih uspehov na vseh področjih družbene dejavnosti ponovno dokazuje svojo strnjeno okolico KPJ in tov. Tita, svojo borbenost za uresničitev ciljev socializma. Nato je tov. predsednik prebral načrt tekmovanja.

* * *

Tekmovanje v delavskem upravljanju podjetij se z velikimi uspehi zaključuje. V času, ko je naše socialistično gospodarstvo po uspešno izpolnjenem petletnem načrtu, prešlo v novo pomembno fazo razvoja na osnovi družbenega plana, je to tekmovanje razvilo osnovni princip našega gospodarskega sistema, ki uresničuje socialistično geslo »Tovarne delavcem« in poglobilo in utrdilo bistvo naše nove socialistične družbe, da s podjetjem upravlja proizvajalec sam, to je naš revolucionarni, napredni in borbeni delavski razred.

Uspehi tekmovanja v delavskem upravljanju pa tudi nepravilnosti in napake, ki smo jih pri tem ugotovili in spoznali, so za nas velika in bogata šola, ki nas še v nadalje vzpodbuja, da prav s sistemom tekmovanja dvigamo proizvodnjo, boljšamo življenjski standard, krepimo našo obrambno moč in ustvarjamo pod vodstvom naše herojske KPJ novo socialistično bodočnost.

Zato napovedujemo v počastitev VI. kongresa KPJ in III. kongresa ZSS nadaljno tekmovanje, ki

naj še bolj pospeši in krepi razvoj revolucionarne poti delavskega razreda naših narodov, katerih borba za napredno in boljše življenje je tudi borba za pravice in svobodo vsega svetovnega proletariata.

Tekmovanje naj obsega sledeče točke:

1. Dosledno bomo izpolnjevali vse naloge družbenega plana in poleg zavestnega izpolnjevanja dela na sčernem delovnem mestu bomo najtesneje sodelovali pri delu DS in UO in jima pri upravljanju našega podjetja nudili vso pomoč in podporo z gospodarskimi, proizvodnimi in racionalizatorskimi predlogi v prid našemu kolektivu in vsej socialistični domovini.

2. Poglobili in razširili bomo ideološko vzgojo in se vzgajali v dosledne in prekaljene revolucionarje, ki vedo kaj je proletarska razredna zavest. Nauk Marksa-Engelsa-Lenina in bogate in borbene izkušnje našega državnega in partijskega vodstva naj postanejo naše najmočnejše orožje v boju za socializem, pa tudi proti vsem tistim med nami in za našimi mejami, ki skušajo oživljati tisto, kar je samo še temna in umazana preteklost. Odgovorno vlogo ideološkega vzgajanja bo pomagalo izvajati tudi novo ustanovljeno delavsko društvo »Svoboda«, ki naj na vseh področjih družbenega življenja krepi vpliv, moč in oblast delavskega razreda, ki naj s svojo revolucionarnostjo in naprednostjo prekvasili vse naše ljudstvo in ga prevzgoji v zavedne državljane.

3. V tem smislu bomo tudi zastavili vse sile, da bo kulturno-prosvetna dejavnost v resnici odraz sposobnosti našega delovnega ljudstva, ki naj bo edini in resnični dedič vse napredne kulture, da bo kulturno-prosvetno delo dobilo socialistično, delavsko in napredno vsebino in tako postalo ne samo dokaz, da je tudi delavski razred sposoben duševnega ustvarjanja, temveč tudi glasnik vseh teženj in pravic delavskega razreda.

Telesni vzgoji bomo posvetili še večjo skrb, tako da bo v resnici postala važen činitelj v življenju delovnega ljudstva, ki naj prav z njo krepi svoje fizične sile in tako zvišuje svoje sposobnosti za izvrševanje delovnih nalog, ki jih preden postavlja socialistična skupnost. Obenem pa naj telesna vzgo-

ja tudi usposablja in večja obrambno moč našega ljudstva in predstavlja važen vir zdravja, sprostitve, razvedrila in sreče predvsem naši mladini.

4. V skrbi za delovnega človeka, ki nam jo narekuje naša nova socialistična zavest, bomo s pomočjo sind. organizacije, UO, DS in ostalih forumov dosledno uredili in v bodoče tudi izvajali vprašanje zaposlene ženske delovne sile, delovnih in vojnih invalidov in upokojencev. Zagotovili bomo ženski delovni sili res taka delovna mesta, kjer ne bo nobene nevarnosti za izrabljanje in škodo njihovemu zdravju. Vojnim in delovnim invalidom bomo zagotovili delo, primerno njihovim zmogljivostim in jim dali možnost pa tudi pomoč, da se vključijo polnoveljavno v delovno skupnost. Skrbeli bomo in dosledno izvajali, da bo postopek pri upokojitvi pravilen in čimprej rešen in pri tem odločno pobijali vsako birokratsko poslovanje in zavlačevanje.

Seznani bomo vse delovno ljudstvo z našo delovno zakonodajo, jim prikazovali veliko skrb par-

Pri vsem tem pa bomo budno pazili, da ne bo nihče s simuliranjem in izrabljanjem povzročal škodo naši socialistični skupnosti.

6. Poglobili in razširili bomo delo higiensko-tehnične zaščite dela, zagotovili delavcem varno in zdravju neškodljivo delo, ga poučevali o nevarnostih in o načinu odstranjevanja teh nevarnosti na posameznih delovnih mestih in se za doseg tega posluževali predavanj, tiska, tečajev in individualne vzgoje. Skrbeli bomo da bo higiensko-tehnična zaščita dela v resnici odraz velike skrbi za našega delovnega človeka, ki vloga vse svoje fizične in duševne sile za izgradnjo socializma in ima s tem tudi vso pravico, da zdrav in čil še tudi v pozni starosti uživa sadove svojega truda in nas vseh.

Tekmovanje v čast VI. kongresa KPJ in III. kongresa ZSS naj bo častna dolžnost slehernega člana našega kolektiva, naj bo velika naloga vsakega oddelka in obrata naše Železarnice in nenehna skrb vseh naših organizacij in forumov. Tekmovanje naj bo

Jeseniški kovinar bo v novem tekmovanju v čast VI. kongresa KPS zastavil vse sile, da častno izpolni sprejete obveze

Foto: Slavko Smolej

tijskega in državnega vodstva za delovnega človeka in jih navajali k izpolnjevanju vseh dolžnosti do socialistične skupnosti, pa tudi k izvajanju vseh pravic, ki jih ima sleherni delovni človek.

5. Z največjo skrbjo in pozornostjo bomo zastavili vse sile, da bo socialno skrbstvo dobilo take materialne pogoje in tako ureditev, kakršno zahtevajo pogoji naše stvarnosti, da bo dobil naš delovni človek resnično in vso potrebno zdravniško oskrbo. Za oskrbo. Zagotoviti moramo, da dobijo Jesenice še dve zdravniški moči in s tem možnost res hitre, dosledne in strokovne pomoči, da se ustanovi še en zobni ambulatorij in tako zagotovi uspešno in redno zdravljenje zob in s tem odpravi številne bolezenske posledice. Zagotoviti moramo vso skrb in zdravniško nego noseči in doječi materi in dosledno izvajati vse zakone in pravice, ki jih ima zaposlena mati.

naše močno in udarno orožje proti vsem tistim, ki mislijo, da bodo rušili našo s krvjo pridobljeno svobodo in bratstvo jugoslovanskih narodov in zavirali iz našega znoja in žuljev porajajočo se boljšo in lepšo bodočnost delovnega ljudstva. To tekmovanje naj bo izraz naše ljubezni in predanosti naši vodilnici slavni KP in vsem našim upravnim, oblastnim in sindikalnim forumom in obenem tudi dokaz, da je naš delovni kolektiv vreden zaupanja, da bo s svojim delovnim poletom in velikimi borbenimi in revolucionarnimi tradicijami sposoben izpolniti vse naloge in dolžnosti, tako do slehernega člana kolektiva, kakor tudi do vse naše socialistične domovine. To tekmovanje naj bo nov in še večji dokaz borbenosti, predanosti in revolucionarnosti delavskega razreda in vsega delovnega ljudstva, ki pod vodstvom KP zmagoslavno stopa po poti socializma.

Naj živi tekmovanje v čast VI. kongresa KPJ in III. kongresa ZSS.

Vsi navzoči so obveze tekmovanja sprejeli z aplavzom. Besedo je povzel naš ljudski poslanec in prvoborec za pravice proletariata tov. Mlakar Janez. V svojem govoru, ki so ga zborovalci prekinjali s spontanimi vzkliki in aplavzi našemu vodstvu in Partiji ter z glasnim odobravanjem, je tov. Mlakar prikazal umazano vlogo, ki jo igra danes oživljajoči fašizem v Italiji s svojo hujskaško in nemirovljubno politiko do Jugoslavije. Poznamo vse tiste, je dejal tov. Mlakar, pa naj bodo reakcionarji z zahoda ali informbirojevci z vzhoda, ki jim ni vseč, da so jugoslovanski narodi v bratski skupnosti svobodni in sami svoji gospodarji, poznamo njihove fašistične, kramarske in osvajaalne metode, pa tudi njihov apetit po naši zemlji. Samo smejimo se tistim italijanskim črnosrajčnikom, ki nahujskani od zahodnih reakcionarjev, opogumljeni od spletkarskih informbirojevcev z vzhoda in s papeževim »žegnom« rožljajo z orožjem ob naši meji, se petelinijo in kažejo izreden apetit po vsem tistem, kar je edinole naše. Pri tem pa pozabljajo, da še ni dolgo tega, ko so naši pastirčki in kratkohlačniki strahovali njihove cele divizije in jih naši partizani podili kakor zajce pred sabo. Korajže čez vse in nič čudnega ni, če so postali korajžni pri tem tudi vsi tisti ostanki belogardizma, klerikalizma in mračnjaštva pri nas in začeli lesti iz svojih lukenj. Toda kakor ne bomo nikdar pozabili barbarstev in zločinov Mussolinijeve »hrabre« vojske nad našimi narodi, tako tudi ne bomo pozabili tistih, ki so blagoslavljali njene bajonete, s katerimi so klali naše ljudi in s hinavskimi besedami ljubezni do bližnjega in obrambe vere nosili in pošiljali v smrt otroke, žene in starce. Kdo pa je takrat od teh »vernih in dobrih« ljudi enkrat samkrat povzdignil svoj glas proti vsem grozodejstvom okupatorja, kdo se je zavzel enkrat samkrat za trpinčeni in umirajoči narod. Narobe, najzvestejši in najkrvoločnejši okupatorjevi hlapi so bili. Zato danes ne bomo dovolili prav tem in nikomur, da bi nas motil pri graditvi naše lepše bodočnosti, do katere imamo vso pravico po svojih mi-

ljonskih krvavih žrtvah. Zato tudi ne bomo dovolili, da bi na proletarske Jesenice hodil birmovat kakršenkoli škof Vovk, ki namesto, da bi pastiroval svojim vernikom, kjer le more trosi med nje mržnjo do naše ljudske oblasti in se odkrito postavlja na stran naših sovražnikov. Mi ne potrebujemo prav nobenih blagoslovov, najmanj pa od ljudi, kakršni so razni Vovki in slični.

Zborovalci so z burnim pritrdjevanjem in vzkliki zahtevali, da škof Vovk nima nobene pravice do birmovanja na Jesenicah. Ko jih je tov. Mlakar pozval, naj z dvigom rok dokažejo, kdo je zato, da se pošlje protestna resolucija proti prihodu škofa Vovka na Jesenice, se je kakor na mah dvignil gozd rok, ki je izražal odločno in revolucionarno strjevnost jeseniškega proletariata in njegovo obsojanje protiljudske dejavnosti duhovščine in visokega klera.

Še isti dan je Sindikalni odbor odposlal protestno resolucijo ministrstvu za notranje zadeve in naslednji dan tudi brzojavko škofu Vovku s sledečo vsebino:

Na masovnem zborovanju delavcev in nameščenecv jeseniške Železarnе in javorniških obratov 18. in 19. junija je bila sprejeta odločna zahteva, da se Vam ne dovoli birmovanje naših proletarskih otrok. To zahtevo je 6.000 zborovalcev postavilo zaradi Vašega protiljudskega delovanja v škodo naše socialistične domovine in sreče naših otrok. Želimo, da to zahtevo jeseniških kovinarjev vzamete na znanje in se po njej ravnate. — Sindikat Železarnе Jesenice.

Isto zahtevo je sprejela tudi večina delavstva na Javorniku na zborovanju naslednjega dne.

Tako je delavski razred Jesenic in Javornika odločno manifestiral svoje pravice in dokazal, da je samo on edini in polnoveljavni gospodar svojega življenja, dela in bodočnosti. Zvest slavnim in borbenim tradicijam svoje Partije ne bo nikdar dovolil, da bi ga kdorkoli motil in oviral pri njegovi napredni borbi za socializem z mračnjaškimi obredi, hujskanjem in zavajanjem poštenih, delovnih ljudi.

Odprt partijski sestanek na Koroški Beli je razkril dvoličnost vzgojiteljev naše mladine

Odprt partijski sestanek na Koroški Beli je noven dokaz, kako budni moramo biti pri delu vzgojiteljev naše mladine, tistih vzgojiteljev, ki so še vedno zvesti pripadniki mračnjaštva in nazadnjaštva in hočejo svoje sovražno stališče do delavskega razreda in naše socialistične stvarnosti z rafiniranimi sredstvi vcepiti tudi naši mladini. Prav na Koroški Beli se je jasno pokazalo, da tega ne počenjajo sami, temveč ob pomoči vseh tistih elementov, ki bi danes radi v znamenju križa in vere spet začeli krvavo morijo ob pomoči protiljudske duhovščine in s tisto lažno klerikalno moralo, ki jo dobivajo po župniščih in s prižnic. Odprt partijski sestanek na Koroški Beli je jasno razkril, da takim ljudem ne smemo in ne moremo zaupati vzgoje naše mladine, ki je dedič vseh naših iz krvi porojenih pridobitev in iz naporov in znoja zrastle pravičnejše in človečnejše socialistične družbe. Na sestanku so razpravljali samo

o vprašanju vzgoje mladine in njenih vzgojiteljev prav na osnovi številnih pojavov škodljivega vplivanja na našo mladino z vsemi mogočimi sredstvi in z enim samim ciljem odtrgati mladino od naše stvarnosti in jo zapeljati v mračnjaštvo in mistiko in s tem v izdajstvo svoje domovine in delovnega ljudstva.

V svojem uvodnem referatu je sekretarka OPO na Koroški Beli nakazala vse osnovne probleme vzgoje naše mladine in osvetlila vso škodljivost dvoličnosti vzgojiteljev, ki razcepljajo duševnost mladine in vnašajo v njihov značaj nezdrave tendence in hinavstvo. Poudarila je enotnost vzgoje doma in v šoli in ugotovila, da je na žalost še vse preveč staršev na Koroški Beli, ki ne najdejo pravega odnosa do vzgoje svojih otrok. Svoj referat je zaključila z besedami tov. dr. Marijana Breclja, ki jih je zapisal ob sovražnem pismu škofa Vovka: »Ali naj

pustimo, da prevzame odgovornost za vzgojo mladine tisti, ki jo je v času vojne vzgajal v narodnem izdajstvu, jo nasilno gnal v oborožene fašistične enote in povzročil nešteto osebnih tragedij. Po naši ustavi je cerkev ločena od šole in zato ni nobeni verski dogmi ali vplivu v kakršnikoli obliki prostora v vzgoji mladine, v državnih šolah in zavodih.»

Mi pa bi morali postaviti zahtevo, da tega prostora tudi ne sme biti v srcih naše mladine!

Zato skrbimo vsi, da bomo z enotno vzgojo materialističnega svetovnega nazora in komunistične morale vzgojili naše otroke tako, da bodo sposobni graditi sebi in vsem dobrim ljudem na svetu pogoje za lepše in boljše življenje.

Po referatu se je razvila živahna in burna diskusija, ki je marsikaj razkrila, kje je treba iskati vzroke, da je n. pr. med delavci z Javornika in Kor. Bele le bilo precej takih, ki na zborovanju niso bili zato, da škof Vovk ne sme birmovati na Jesenicah, čeprav je na Koroški Beli že in zakaj je še toliko zapeljancev, ki slepo slede navodilom župnika Peršiča in se komaj zadržujejo, da ne bi zlihi ves svoj žolč na današnjo oblast delavskega ljudstva. Saj so se prav ti zbrali v zadnjih vrstah v dvorani in med njimi je bil celo sam župnik Peršič. Od kdaj nenkrat tako zanimanje za partijske sestanke? Ste nemara prišli zato, da pomagate rešiti vprašanje vzgoje naše mladine, da sodelujete z našo ljudsko oblastjo in se pokažete vsaj zainteresirane na problemih naše socialistične stvarnosti? O ne, zajec tiči v drugem grmu. V kalnem bi radi ribarili in prišli ste zato, da bi ščitili vašo Gosarjevo in dokazali njeno »nedolžnost in pravilnost dela z mladino«. Toda naše delovno ljudstvo je budno na straži in preveč ima izkušenj, da bi se dalo preslepiti in zapeljati.

Diskusija je razkrila zanimive stvari. Gosarjeva priznava dialektiko in razvoj, pravi pa, da tudi materialisti nimajo dokaza o nastanku materije. No, če Gosarjevi zadostujejo dokazi o nastanku materije kot uči vera, ji tega nihče ne šteje v zlo. Toda, da se za svoje neodgovorno delo z mladino sklicuje na ustavo in celo na človečanske pravice, je pa druga plat. Vzgojena je v verskem duhu in njen svetovni nazor je njeno prepričanje, zato se ne bo nikdar odrekla cerkvi. Vse prav in lepo, toda s tem še niso opravljene vse njene dolžnosti do šole in vzgoje otrok. Po njenem prepričanju morda, ker prav svoje prepričanje vceplja mladini, toda moti se, če misli, da bo delovno ljudstvo, ki je v svojem zdravem, naprednem bistvu in jedru že zdavnaj pomedlo s farizejsko in srednjeveško dogmatičnostjo in obljubovanjem nebes po smrti, njenemu prepričanju prepuščilo vzgojo svojih otrok.

Navzoči člani Partije, pa tudi drugi, so njej in vsem takim jasno povedali, da je sklicevanje na ustavo jalovo, in se ga lahko poslužuje čevljar, saj je vseeno s kakšnim prepričanjem izdeluje čevlje, ni pa vseeno za učitelja, ki za svoje delo odgovarja obstoječemu družbenemu redu, svojemu narodu in poznim rodovom, ki bodo svoje življenje uredili prav na tistih vrednotah, ki jih bodo dobili z resnično pošteno in napredno vzgojo v svoji mladosti. Dekla-

racija OZN res priznava človečanske pravice, ne priznava pa sovražne dejavnosti proti svojemu narodu in ljudstvu. In prav v tem je bistvo vsega. Nihče nima ničesar proti veri sami, proti opravljanju verskih dolžnosti in nihče nima namena žaliti verska čustva kogarkoli. In če to vernim ljudem priznamo, potem imamo tudi pravico, da nastopimo proti vsakomur, ki hoče prav vero izrabljati v svoje izdajalske, sovražne in razbijaške namene v škodo vsej naši skupnosti. Vsa znanost iz dneva v dan potrjuje, da o darwinizmu in drugih znanih stvareh ne govorimo, da je edino pravilen materialistični svetovni nazor, ki je osnova ideji socializma in tudi garant vse večjega in boljšega življenjskega standarda vsega delovnega ljudstva. Kaj pa nam garantira idealistični svetovni nazor?

Ko je Gosarjeva zahtevala pojasnilo s čim vnaša misticizem v šolo, saj vestno opravlja svoje delo, se je glasil kratek in jedrnat odgovor: s svojim vzgledom! In ugotovili so nato, da vse leto pri pouku ni našla niti ene besede, kot so: partizan, svoboda, Tito itd. pač pa vse kaj drugega. In na vse to je Gosarjeva odgovorila z besedami: »Glavno je, da je človek pošten!« Spet njeno prepričanje, kajti koliko je govora o poštenosti prav pri njej, če drugače dela, kot govori in misli? In če smo že pri poštenosti, zakaj niso bili vsi tisti v ozadju dvorane toliko poštene, da bi jasno povedali svoje mišljenje, namesto, da so z medključno bedno in neodkrito motili sestanek in očitali nepoštenost drugim.

Nič čudnega ni, če so se te stvari zaostriale prav ob času birme na Koroški Beli in Jesenicah. Ali lahko pri vsem tem škof Vovk zanika, da nima svojih prstov vmes in, da njegovo sovražno pismo ni direktiva, ki naj podpihuje protiljudsko dejavnost gotovih ljudi? Ali ni morda birma zamišljena kot manifestacija njihovih uspehov vzgojnih metod nad našo mladino? Kaj pa bo dejal k temu župnik Peršič, ki je dal v nedeljo, ko bi morala biti birma na Jesenicah, zapreti cerkev in je napotil vse svoje ovčice na Jesenice? Takih Peršičev je še več, saj so se pripeljali na vozovih »vdani verniki« celo iz Zabreznice, čeprav bo v kratkem tudi tam birma. Ker ne morejo drugje uspešno izvajati svoje umazane delo, so se lotili prav naše mladine in jo hočejo z birmanskimi darili kupiti, pri tem zlobno izkoriščajo njeno neizkušenost in nepokvarjenost. Toda jeseniški delavci, starši in tudi mladina sama je odločno odgovorila na vse to. Si lahko mar predstavljate mater, da bo pustila blagoslovljati svojega otroka takemu škofu, ki jo bo raje pustil pri porodu umreti, brez vesti za otroke, ki bodo ostali brez matere, kot pa, da bi dovolil zdravniški ukrep, ki sicer žrtvuje še nerojeno bitje, toda materi ohrani življenje, otrokom pa mater? Naj mar pusti delovno ljudstvo, da bo na proletarskih Jesenicah našo mladino blagoslovljal škof, ki nima niti trohice narodne zavednosti in je pripravljen se takoj vdinjati tistim, ki so bili v vsej slovenski zgodovini le rablji našemu ljudstvu?

Prav taki kot so Gosarjeva so tudi v nedeljo raztrosili vesti, da je Vatikanski radio poročal, da gorje Jesenicam, če se škofu skrivi en sam las in da bo po birmi prevrat, oblast pa bodo dobili klerikalci. Prav nič duhovite parole, ki se jim pa nor-

malen človek lahko le smeji. Kaj pa je vatikanski radio poročal takrat, ko je tisoče naših ljudi mrlo v Begunjah, ob kolih in v taboriščih? Kje pa so bili takrat tisti »klerikalci«, ko so v fašističnih uniformah, s krvavimi rokami in vestjo bežali pred pravično sodbo naroda, da bi prevzeli oblast? Botri in botrice, malo premislite!

Še je, na žalost, nekaj ljudi, ki nasedajo takim vestem, toda delavski razred ve, da je njihovo zgrajanje nad »preganjanjem vere« in njihovo »mučeništvo« samo krinka, za katero skrivajo svojo protiljudsko dejavnost in mržnjo do vsega naprednega in revolucionarnega. Take krinke si pošten človek in čeprav veren katoličan, kot zaveden Slovenec in predan državljani ne more nikdar nadeti. Tisti, ki pa si jo, pa igrajo dvolično umazano vlogo in takim delovno ljudstvo ne more zaupati, najmanj pa jim prepustiti vzgojo svoje mladine in prej ali slej jih bo doletela tudi pravična kazen za izdajstvo svojega ljudstva.

Tovariš A. Rankovič je zapisal pred kratkim o vzgoji mladine sledeče: »Skrb za vzgojo mladine v socialističnem duhu mora postati stvar vseh: dru-

žine, šole, sindikatov in vseh drugih političnih in družbenih organizacij, vsega našega ljudstva. Sedanje mlade generacije čaka velikanska naloga, da revolucionarna dejanja sedanje dobe razumejo in dalje razvijajo, da bodo jutri odločali o prihodnosti naše države v delavskih svetih, zadrugah, šolah, svetih proizvajalcev in na drugih mestih. Družba, ki ne posveča dovolj skrbi mladini in je ne vzgaja pravilno, izpodkopava svoje lastne temelje. Zato je treba gledati na vzgojo mladine v zavedne socialistične državljane kot na vprašanje graditve socialistične družbe pri nas.«

Odprt partijski sestanek na Koroški Beli je jasen primer pravilnega gledanja na to vprašanje in sklicivanje takih sestankov, ne samo na Koroški Beli, temveč tudi drugod, je nujno potrebno in koristno. Marsikaj razjasni in uredijo, utrjujejo moč in ugled delavskega razreda in njegove Partije ter predstavljajo pomemben faktor v utrjevanju naše socialistične zavesti in razvoju nove družbene stvarnosti, ki postopoma odločno izloča elemente vsega reakcionarnega in protiljudskega do delovnega ljudstva in njegove borbe za lepšo bodočnost.

Izgube v proizvodnji zaradi slabe zaščite dela

Pričujoči članek smo prevedli iz »Socialne politike« št. 5, ker smatramo, da osvetljuje dovolj zanimive probleme higiensko-tehnične zaščite dela, čeprav sicer v zveznem merilu, ki se pa vendarle dajo prenesti tudi na razmere naše Železarne. Naj bo ta članek vzpodbuda vsem, tako oddelku higiensko-tehnične zaščite dela, vsem ostalim merodajnim ustanovam in poedincem in končno tudi vsem obratom, sindikalnim podružnicam in slehernemu članu našega delovnega kolektiva, da se razpiše o tem važnem in pomembnem delu, ki ni samo velika pridobitev naše nove socialistične stvarnosti, temveč tudi važen faktor v proizvodnji, pri upravljanju podjetja po proizvajalcih samih in končno tudi garant zdravja, večjih delovnih sposobnosti in sreče delovnega razreda.

Uredništvo.

Hitri razvoj industrije v naši državi zahteva vzporedno reševanje vprašanj in problemov tehnične in zdravstveno-tehnične zaščite pri delu, ki naj kar najbolje zasigurata življenje in zdravje zaposlenih oseb. Zanimarjanje tega vprašanja in njegovo postavljanje v »zadnji plan« s strani podjetja predstavlja znatne izgube na ljudeh, kakor tudi ogromno materialno škodo narodnemu gospodarstvu.

Zaradi tega zanemarjanja postane veliko število zaposlenih trajno, delno ali začasno nesposobnih za delo in s tem tudi odstranjeni iz produkcije, a en del izgubi celo življenje na delu. Za njihovo materialno zasiguranje država in družba izda vsako leto ogromne vsote, ki bi se za 50%, pa tudi več mogle zmanjšati, če bi se tem problemom posvečala večja pažnja.

Za reguliranje vprašanja o ureditvi higienske in tehnične zaščite pri delu je izdan Obči pravilnik o higienskih in tehničnih zaščitnih sredstvih pri delu, ki predstavlja najosnovnejši in najširši predpis za vse večje gospodarske dejavnosti. Poleg tega je izdanih 18 specialnih pravilnikov za poedine gospodarske veje. S temi predpisi in pravilniki so podjetja obvezana, da se brigajo o zavarovanju življenja in zdravja zaposlene delovne sile.

Medtem pa še danes po petih letih objave Občega pravilnika v nekaterih podjetjih ni sprovedena niti najosnovnejša higienska in tehnična zaščita dela, kot n. pr. vzemljitev motorjev, zaščita strojev in električne instalacije, higiensko vzdrževanje delovnih prostorov in nezadostna skrb za sanitarne naprave in osebna zaščitna sredstva.

Slično in morda še hujše stanje je v pogledu spoštovanja odredb specialnih pravilnikov za posamezne gospodarske panoge, kar dokazuje visoko število nesreč pri delu in obolenj zlasti z ozirom na predpise specialnih pravilnikov, ki pa več ali manj veljajo za vse gospodarske panoge.

Organi inspekcije dela so na rednih in izrednih pregledih podjetij (brez Bosne in Hercegovine in Črne gore) v l. 1951 konstatirali 32.253 večjih in manjših higienskih in tehničnih nedostatkov in izdali podjetjem ukaze, da jih odstranijo. Pa vendar je 17.083 nedostatkov ostalo do konca leta neodstranjenih, čeprav se podjetja opominjajo in celo kaznujejo zaradi tega. Jasno je, da tako veliko število higienskih in tehničnih nedostatkov v podjetjih vpliva na veliko število obolenj in nesreč pri delu.

Po podatkih zdravstvene statistike za l. 1951 so podjetja prijavila 30.799 nesreč pri delu, od tega 557 smrtnih slučajev.

Iz naslednje tabele je razvidno število prijavljenih nesreč v letu 1951 po posameznih republikah:

Ljudska republika	Skupno št. nesreč	Od tega smrtnih
Srbija	5.282	211
Hrvatska	12.495	127
Slovenija	10.531	93
Bosna in Herc.	2.279	114
Makedonija	129	8
Črna gora	83	4
FLRJ	30.799	557

Medtem te številke niti približno ne odgovarjajo stvarnemu stanju nezgod pri delu in so brezdvoma nekajkrat večje. Po podatkih socialne statistike v letu 1951 je bila materialna pomoč za nesreče pri delu izdana v 83.470 prijavljenih slučajih, od katerih je bilo 1.109 smrtnih. Pri teh številkah pa niso upoštevane nezgode pri delu za katere se ne izplačuje nobene materialne pomoči in ponesrečeni še nadalje ostane pri svojem delu. Število teh manjših nezgod je vsaj dva do trikrat večje od prijavljenih nesreč pri delu, tako da je skupno število nesreč pri delu okoli 250.000 slučajev na leto.

Poleg 83.470 slučajev nesreč pri delu je bilo še 1.931.484 slučajev raznih bolezni in obolenj, s katerimi je skupno izgubljenih 25.602.420 delovnih dni. Če to število delimo s 308 delovnimi dnevi na leto, dobimo dnevno 83.125 dnevno izgubljenih delovnih dni, kar pomeni, da iz povprečnega števila zaposlenih dnevno izostane od dela 4.52% zaposlenih.

Materialni izdatki zaradi obolenj in nesreč pri delu so ogromni. Socialno zavarovanje je za 25 milijonov 602.420 izgubljenih delovnih dni zaradi obolenj in nesreč pri delu izplačalo 3.914.732.505 dinarjev. Razni drugi stroški v zvezi s tem so znašali še enkrat toliko, tako, da je skupna vsota izdatkov okrog 6.500.000.000 dinarjev.

Avtor v nadaljnjem navaja nekaj izrazitejših primerov posledic slabe higienske in tehnične zaščite dela v posameznih podjetjih. Navedimo samo primere iz Slovenije, kjer je v Mežici bilo v letu 1951 1019 slučajev samo zastrupitve s svincem in v Idriji 123 slučajev zastrupitve s parami živega srebra.

Jasno je, da ne moremo izključno samo v slabi higiensko tehnični zaščiti dela iskati vzroke za prekomerna obolenja in nesreče pri delu, da pa to znatno vpliva, ni nobenega dvoma. Dobro izvedena higienska in tehnična zaščita dela lahko zmanjša obstoječe število obolenj in nesreč pri delu za 50 odstotkov, pa tudi več, in s tem ogromne izdatke za socialno zavarovanje, kakor tudi neposredne izgube v produkciji.

Upravni odbori podjetij bi morali posvetiti večjo pozornost problemom higiensko-tehnični zaščiti dela in pogostejše razpravljati v teh vprašanjih, saj jih zato obvezuje tudi 27. člen Osnovnega zakona o upravljanju podjetij po delovnih kolektivih. Pa tudi interesi samega podjetja nalagajo vse večjo pozornost in skrb za ta vprašanja, saj se po 17. členu Uredbe o razdelitvi fonda plač in zaslužka delavcem in nameščencem podjetij vračunava v ustvarjeni fond plač tudi hranarina za prvih sedem dni bolezni, po Zakonu o socialnem zavarovanju delavcev in nameščencev in njihovih družin, ne glede na to ali traja bolezen več ali manj kot sedem dni, ki jo je do sedaj izplačevalo socialno zavarovanje.

Vsak izgovor podjetja, da ne razpolaga s potrebnimi finančnimi sredstvi za sprovajanje higiensko-tehnične zaščite dela je neosnovan, saj so stroški zaščite dela vnešeni v obvezno kalkulacijo cen stroškov (točka 8 pod II Navodilo o obvezni kalkulaciji in obračunu stroškov proizvodnje v industriji in rudarstvu).

Za uspešno reševanje problemov higiensko-tehnične zaščite dela so se začeli formirati pri svetih za narodno zdravje in socialno politiko od zveznih organov do ljudskih odborov odbori za zaščito dela. V te odbore so predvideni člani inspekcije dela, sanitarne inspekcije, sindikata, podjetij in druge osebe, ki se bavijo s temi problemi.

Ti odbori bi morali neprestano razmotrivati o vseh problemih in vprašanjih zaščite življenja in zdravja delovnih ljudi in s vsestransko analizo obolenj in nesreč pri delu neposredno prikazati podjetjem materialne izdatke in škodo, ki nastajajo zaradi neizvajanja predpisov higiensko-tehnične zaščite dela.

Tak način dela bo znatno poboljšal higiensko-tehnično zaščito in zmanjšal število obolenj in nesreč pri delu, a s tem resnično zaščitil življenje in zdravje delovnih ljudi.

(Socialna politika št. 5 L. P.)

Strnjenci okoli KPD bomo proslavljali

22. julij

DAN VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

B. E.:

O toploti in gospodarjenju z njo

Najstarejša in najpomembnejša oblika energije je toplota. Človeštvo jo črpa že od nekdaj iz v davnih časih kemično akumulirane energije izžarevanja sonca. 98% vse energije v svetu krijemo s premogom in nafto. Ostala 2% odpadeta na izkoriščanje vodne energije. Zaloge premoga in nafte v svetu pa niso neizčrpne. Po drugi strani je pridobivanje toplote iz atomske energije tačas še vse preveč drago, da bi prišlo praktično v poštev. Toplota zalaga industrijo s potrebno hrano. Vsak tehnični postopek je več ali manj obtežen z izdatki za toploto. Zato ni in ne more biti tehničnega izživiljanja tam, kjer ni na razpolago surovin, ki dajejo toploto. Industrije, ki potrebujejo mnogo toplote, kot je to slučaj v železarski industriji, so se po vsem svetu skoncentrirale v področjih, ki so bogata na kurivu: Porurje, Sarska oblast, Šlezija itd.

Premog in nafta predstavljata tako glavni surovinski bazi in sta postala ključna objekta vsake industrijske države. Vprašanje posesti takih surovinskih baz je postalo s tem važno politično vprašanje. Znane so ogorčene borbe med velesilami za posest takih področij. Naj omenim samo trenutno še nerešeno vprašanje perzijske nafte. Gotovo se spominjate še vojn in prevratov v zvezi z nafto v Ameriki. Nič manj pa niso aktualne borbe za premogovne baze. Vse velesile si skušajo osigurati čim več teh surovin, da bi mogle čim dalj časa zadovoljevati in kriti svoje lastne potrebe z namenom, da bi čim dlje in čim bolj uspešno konkurirale na svetovnem blagovnem tržišču.

Vsaka država, ki pametno gospodari, čuva svoje surovinske rezerve. Skušaja jih kar najbolj ekonomično izkoriščati. Posebno pa se postavlja taka naloga pred socialistično državo, ki mora imeti predvsem v vidu družbene koristi. Če so se zato naprednejše kapitalistične države začele vmešavati v vprašanja ekonomičnega izkoriščanja toplote, je to tem bolj naloga naše socialistične države. Kapitalistične države so osnovala po državni liniji razne ustanove, ki imajo nalogo kontrolirati toplotna gospodarstva vseh industrijskih panog. Razven kontrole imajo pa tudi nalogo svetovati in dajati konkretne predloge v svrhu čim uspešnejšega gospodarjenja s toploto. Večja podjetja, predvsem metalurška, so si osnovala svoje lastne toplotno-gospodarske oddelke.

Tudi mi v našem podjetju smo dolžni podvzeti na področju racionalnega izkoriščanja toplote ali z drugimi besedami na področju štednje s premogom takojšnje in energične ukrepe. Naš kolektiv je najmočnejše industrijsko podjetje Slovenije. tako po porabi premoga in koksa kot po ljudeh in finančah. Če pa imamo dovolj denarja, da premog plačujemo, nismo še upravičeni, da ga neracionalno izkoriščamo. Posebej naj še poudarim, da so naše slovenske premogovne rezerve metalurškega premoga tako katastrofalno neznatne, da je skrajno varčevanje posebno z metalurškim premogom nujno in neobhodno.

Neracionalno izkoriščanje toplote je treba osvetliti še z druge plati. Povsem tem, kar sem omenil

dosedaj, ni varčevanje s toploto samo tehnično vprašanje, temveč je to zadeva vse ljudske skupnosti, vsakega kolektiva in celo vsakega posameznika. Vsaka tona brezkoristno porabljenega premoga je za skupnost izguba, ki je ni mogoče nikdar več nadoknaditi. Po drugi strani pa je neracionalno izkoriščanje premoga istočasno uničevanje rudarjevega dela v premogovniku, dela nakladalca in prevoznika. Kurjač, ki slabo vodi n. pr. 15 tonski parni kotel, utegne v eni izmeni brezkoristno zapraviti toliko premoga, kot ga en rudar dnevno izkoplje. To velja za zapadnonemške razmere, kjer znaša storitev enega rudarja ca 1,5 ton črnega premoga (7000 Kal/kg) na dan. Pri nas bo to razmerje brez dvoma še večje v škodo rudarja. Tako početje je uničevanje dela, kar je s splošnega gospodarskega in socialnega stališča nevzdržno. Gornji slučaj se pa more pripetiti seveda tudi najboljšemu kurjaču, če posluhuje tehnično pomanjkljivo in slabo izvedeno napravo.

Na področju racionalnega izkoriščanja toplote je treba še mnogo prepričevanja, vzgoje in podučevanja. Varčevanje s toploto bi moralo biti vsakemu poedincu samo po sebi umevno, saj prinaša brez vsakega dvoma koristi ne samo njemu, temveč tudi vsej skupnosti.

Oglejmo si v glavnem, kako gospodari s toploto naše podjetje. V letu 1951 smo potrošili ca 9,8 milijonov kalorij na vsako tono proizvedenega jekla (to je 2450 kg našega premoga s 4000 kal/kg). V tej vsoti so zapadene kalorije v premogu, koksu in celokupnem toku, potrošenem za naše podjetje. Radi možnosti primerjave z evropskimi železarnami je v gornjem iznosu vračunan ves tok, kot da bi bil proizveden v kalorični centrali, ki troši 5000 Kal/KWh. V primerjavi z evropskimi železarnami se zdi, da smo za najmanj kakih 15% previsoki z našo porabo toplote.

Mimogrede omenim, da stane tovarno na podlagi sedanjih cen en milijon kalorij franko tovarna ca 1530 din. Torej je vsak kg jekla obtežen s 15 din na račun v vsej železarni potrošenih kalorij.

Poglejmo sedaj, kako gospodarijo s toploto naši glavni produkcijski obrati.

Naše visoke peči so porabile v letu 1951 ca 1140 kg koksa na tono grodlja. Razmeroma visoka specifična poraba koksa je v zvezi z visoko specifično obremenitvijo naših visokih peči. Pod normalnimi pogoji bi morali naši shajati s ca 900 kg koksa na tono grodlja. Predpostavka je, da je na razpolago koks primerne kvalitete in zrnivosti.

Literatura navaja še eno merilo za učinkovito gospodarjenje s toploto v visokih pečeh: poraba toplote za proizvodnjo stisnjenega in na primerno temperaturo segretega zraka + izgube na plavškem plinu, vse reducirano na tono porabljenega koksa. Ta številka naj se suče med 1,75 do 1,95 milj. kalorij. Po tem merilu ima plavž za leto 1951 povprečje od ca 1,8 milj. kal. Treba je seveda pripomniti, da računa plavž s samo 3,8 m³ plina na kg koksa. V resnici bo plina verjetno nekaj več, saj leži povprečje okrog 4 m³ na kg koksa. V tem slučaju se izgube

na plinu povečajo in se gornja številka seveda poslabša. Kljub temu leži specifična poraba po tem merilu še vedno v nekih primernih mejah.

Delo jeklarne ocenjujemo po porabi premoga za proizvodnjo ene tone jekla. V letu 1951 smo porabili 437 kg premoga na tono proizvedenega jekla. Z ozirom na stanje peči in način dela leži omenjena poraba še nekako na gornji dopustni meji znanih porab. Treba je omeniti, da imamo z ozirom na kvaliteto premoga in njegovo zrnovitost težave pri plinskih generatorjih.

Previsoka je specifična poraba kuriva v naših valjarnah. V letu 1951 smo porabili ca 1,5 milijona kalorij na tono vložka. Pri našem programu valjanja pa bi morali izhajati na vsak način z enim milijonom kalorij na tono vložka.

Dalje trošimo mnogo preveč pare, stisnjenega zraka, vode in s tem tudi kalorij za te produkte, kot je to v normalnih železarnah običaj. Tudi tu je razmerje med normalno in dejansko porabo slično enemu, ki velja za valjarne.

Po vsem tem je razvidno, da delamo pri vodenju toplotnih naprav gotove napake. Na splošno moramo razvrstiti te napake v tri skupine.:

1. napake, ki jih dela človek na podlagi napačne predstave toplotnega procesa, za katerega se to-

plota troši. Taka nepravilna predstava povzroča nepravilno vodenje procesa in s tem izgubo toplote. Tu je treba pomagati s podučevanjem in prepričevanjem. Pri tem nastopajo večasih velike težave, saj je treba doseči pri ljudeh gotovo psihološko preorientacijo. Pri človeku, ki si je na podlagi napačnih predstav o poteku procesa tekom let ali celo desetletij ustvaril zmotno teorijo o procesu, ki ga vodi, je taka preorientacija zelo težka in utegne dolgo trajati, predno je izvršena.

2. Napake, ki nastajajo sčasoma na napravah samih. Radi tega nastopajo izgube, ki jih je treba ugotoviti po mestu, načinu in vzroku. V principu je treba napake odstraniti na ta način, da se onemogoči njihov nastanek. Napačno je preprečevati samo posledice, ki jih napake povzročajo. Ugotavljanje tovrstnih napak je dostikrat mučna in težavna naloga. Znana pogonska slepota deluje tukaj ravno v obratnem smislu.

3. Napake je treba iskati končno v organizaciji podjetja. Tu je predvsem mišljena neenakomernost v proizvodnji. Naloga podjetja je med drugim tudi z organizacijskimi ukrepi zmanjševati porabo toplote in ostale energije.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

PROF. FRANJO BAŠ:

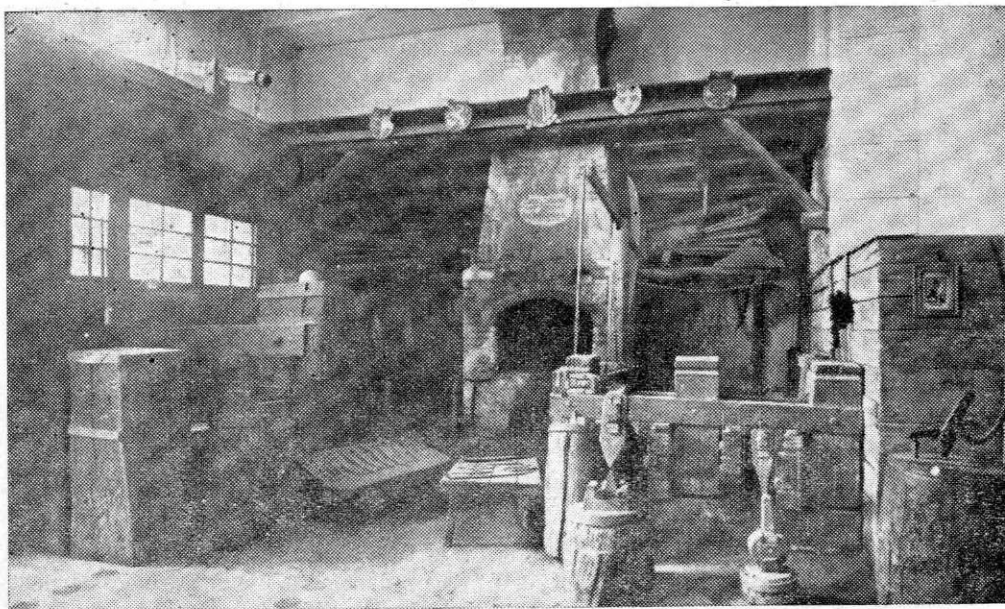
Vzgojne naloge muzejev do proizvodnje

Vprašanje vzgojnih nalog muzejev do proizvodnje je temeljno vprašanje o razmerju muzejev do proizvodnje in narobe ter je tako staro kot muzeji sami, po dokončni sprostitvi iz spon reprezentančnih dvorskih kabinetov renesanse in baroka.

Razsvetljenstvo je končalo enciklopedični theatrium mundi in je zlasti s fiziokratizmom dalo muzejem kot novim ljudskim ustanovam poleg umetniških in znanstvenih tudi še gospodarske naloge. 1755 je bil ustanovljen British Muzeum »for the general use and the benefit of the public«. Določeneje je bilo razmerje prirodoslovnih in eksaktnih uporabnih znanosti in s tem proizvodnje do ponazorjevanja v obliki muzejske razstave prvič načeto 1795 z ustanovitvijo Conservatoire des arts et metiers v Parizu, ki je do danes združil z muzejskimi zbirkami tudi preizkuševališča in visoko tehniško šolo z blizu 50 stolicami. Tako je postal kot sestav zbirk, laboratorijev ali instituta in visoke šole eden od vzorov za znanstveno obravnavanje in hkrati široko popularizacijo razvoja in stanja uporabnih tehniških znanosti in proizvodnje. Pariškemu zgledu je 1851 sledil London s south — kensingtonskim muzejem, ki je vplival na evropski kontinent predvsem kot umetno obrtni muzej. Pod londonskim vplivom so se umetno obrtni muzeji na kontinentu razvijali po delovni metodi umetnostne zgodovine, ki je dala evropskim muzejem svoj sistem in so razširili muzejsko delo na smotrno zbiranje in urejanje umetno obrtnih spomenikov z izrazitim vzgojnim namenom, da postanejo učni vzori za tekočo proizvodnjo domače obrti in industrije. Po besedah pomembnega

arhitekta G. Semperja je naloga muzejev umetne obrti, da dajejo pobude za nacionalni umetnostni čut in za pouk ljudstva v okusu. Po vzoru south-kensingtonskega muzeja je postal zlasti pomemben avstrijski muzej za umetnost in industrijo na Dunaju, ko je razvil vzorne zbirke, kjer so obrtnik, mojster ali arhitekt risali in kopirali predmete ter jih uporabljali za vzore in oplemenjevanje v proizvodnji. Poleg tega je bil dunajski muzej za umetnost in industrijo z občasnimi razstavami in publikacijami propagandist za estetsko kakovostno sodobno obrtno in industrijsko proizvodnjo ter s tem oblikovalec novega okusa. V tem vzgajanju se smotrna publikacija in razstavna dejavnost vprav dunajskega muzeja za umetnost in industrijo bistveno loči od publikacijskega dela umetnostnih in kulturnozgodovinskih muzejev v 19. stoletju, ki so razstavljali in publicirali gradivo za učeni znanstveni svet in redkeje splošno razumljive objave v široke prosvetne namene. S prenehanjem historizmov v dekorativni umetnosti na prehodu 19. v 20. stoletje so umetno obrtni muzeji svojo praktično nalogo za proizvodnjo opravili ter postali po svoji vsebini kakovostni ali kulturnozgodovinski muzeji z umetnostnozgodovinsko delovno metodo.

Kriza, ki je zajela evropsko muzejstvo na prehodu 19. v 20. stoletje, ko je na pr. R. de la Size-ranne imenoval muzeje »zapore umetnosti« ali izjavil Ernest Grosse, da muzeji več škodujejo kot koristijo, ker odtegujejo svoje zbirke široki javnosti, ni zajela muzejev uporabnih znanosti razen umetno obrtnih. Nasprotno, vprav to je doba njihovega raz-

Tehniški muzej na Dunaju. Pogled v staro rekonstruirano kovačnico.

maha. Vzrok temu je bil v novem pojmovanju, da ti muzeji niso zgodovinske, temveč aktualne vzgojne in življenjske ustanove, ki služijo obrtniku, industriji z delavcem, torej širokim ljudskim množicam.

S tega stališča je že 1860 postavil L. Agassiz v deželi brez muzejske tradicije, v USA, načelo o delitvi muzejev v specialno študijsko in splošno izobraževalno zbirko, ki so ga ameriški muzeji kot šolske ustanove obenem z muzeji uporabnih znanosti upejali generacijo pred evropskimi umetnostnimi in historičnimi muzeji. Z novim gledanjem so muzeji začeli izgubljati dotedanji aristokratski značaj in se bližati množicam. Glede na delavca je dal muzeju novo obliko angleški sociolog John Ruskin, ki je pojmoval muzej kot prostor za omiko in ne zabavo, za učenje, a ne za šolo, torej ustanovo za doživljanje raznih znanstvenih in umetniških pridobitev. V muzejsko razstavo spadajo po J. Ruskinu samo kakovostni spomeniki, ki izražajo zdrav razvoj in življenje z njegovimi viri in silami ter morajo biti opremljeni z jasnimi in z vzpodbudnimi legendami, razstavnotehnično v popolnem redu in ne preštevili. Vodstva po zbirkah in predavanja v muzejski predavalnici naj navajajo na opazovanje predmetov in njihovih lastnosti. Poleg vodstev in predavanj mora imeti obiskovalec muzeja možnost za samostojni študij v času med obiski z vodstvi in predavanji. Potrebni študij mu mora omogočiti muzejska knjižnica s temeljnimi deli o razstavljenem gradivu, ki ga naj preko razstave navaja zlasti k samostojnemu risanju muzejskih predmetov. Tako bi muzej služil preprostem človeku za izobraževanje, izobraženemu pa za obnovo in razširitev znanja. Ruskinovemu delavskemu muzeju v Sheffieldu je sledila vrsta muzejev z večjim ali manjšim uspehom vzporedno z bolj ali manj popolnimi vzgojnimi prijemi.

K Ruskinovemu načelu, da mora biti ljudski muzej znanstvena, umetniška in vzgojna ustanova se je na koncu 19. stoletja pridružil v muzejih trgovine in gospodarstva nov delovni vidik široke propagande. Ko so gospodarska združenja ustanavljala mu-

zeje kakor Commercial museum v Filadelfiji ali muzej gospodarske zbornice v Hannovru, so uvedla v muzejsko razstavo tehniko skušnje, ki jih je uporabljala trgovina za izložbe, da dvignejo tako zanimanje za muzej s psihološko utemeljenim vabilom najširši javnosti. Gospodarski muzeji so se tako obenem s podajanjem predmetov proizvodnje začeli obračati na javnost z razstavnimi tehnikami, ki jih je dotlej navadno uporabljala samo trgovina in tako vabili v muzeje najširšo javnost, na način, ki je bil za njo najbolj dovzeten. Uspehi gospodarskih in kompleksnih muzejev z gospodarsko sredino so bili za vzgojo upoštevanja vredni in je marsikje število muzejskih letnih obiskovalcev (na pr. v Bremenu) skoro doseglo število krajevnih prebivalcev, kar je za naselje brez turizma zelo ugodno.

Izkušnje gospodarskih muzejev 19. stoletja v vzgojnem pogledu z redno in brezhibno razstavo, knjižnico, predavalnico in ponazorilom produkcijskih procesov, v organizacijskem pogledu z zvezno funkcijo muzeja med gospodarskimi obrati in drugo javnostjo ter v pogledu smotra, da je muzej znanstvena ustanova, ki posreduje svoje izsledke tudi laikom, je uporabil po 1903 Deutsches Museum prirodoslovnih in tehničnih znanosti v Münchenu in po 1937 tudi Palais de la découverte v Parizu, ki je posvečena eksaktnim znanostim. Bistvo dela obeh ustanov je v razstavljanju in razlaganju izsledkov prirodoslovnih in uporabnih znanosti ter uporabe teh izsledkov v vsakdanjem življenju od gospodarskih obratov do umetnine in vsakdanje potrebščine, kakor na pr. ura. Oba imenovana muzeja nista več samo strokovna učitelja obrtnika ali mojstra v industriji, kar je poizkušal biti umetno obrtni ali tehnični muzej 19. stoletja, temveč popularizatorja znanosti in tolmača prizvodnje tudi vsem, ki niso strokovno z njo povezani. Torej vprav narobe od tradicionalnih muzejev, ki se medsebojno izpopolnjujejo s strokovnimi študijskimi izsledki muzejskega gradiva. Znanstvena izurjenost muzejskih nameščencev je sredstvo in izhodišče za splošno izobraževanje, ki

Člani upravnega odbora Tehniškega muzeja na Jesenicah in člani DIT-a pri restavriranju srednjeveškega plavža v Nomenju.

Foto: France Torkar

se vrši preko razstav, knjižnice in predavalnice, kjer izhaja od zgodovinskega razvoja k logičnemu podajanju sedanjosti, od tehničnega k estetskemu in od splošnega k specialnemu. Ker se obrača na posameznike in upošteva, da je doživljanje muzealij duševni napor, upošteva pri podajanju razstavljenih predmetov psihološke možnosti in potrebe posameznika, prav tako pa tudi socialne, ko slika proizvajajočega delavca v delovnem procesu, da ga tako poveže z vsemi delovnimi ljudmi.

Središče prav vsakega muzeja je razstava, ki ji služijo vodstva, predavanja, knjižnica in publikacije, nasprotno na. pr. od publikacij muzejev 19. stoletja s pretežnim znanstvenim smotrom. Razlika med aristokratskim umetnostnim muzejem 19. stoletja in demokratskim muzejem prirodoslovnih in uporabnih

znanosti novejšje dobe je poleg tega očitna tudi iz pojmovanja o nastanku muzeja, ki zahteva za predpogoj po besedah I. Millerja, organizatorja nemškega muzeja v Münchenu, istočasno denar, zavest o potrebi po muzeju v ljudskih množicah in v zvezi s tem njeno radodarno sodelovanje.

Jugoslovanski narodi na tem področju muzejskega razvoja iz razlogov, ki so utemeljeni v njihovi politični preteklosti, razen umetne obrti, niso sodelovali, oziroma le v najmanjši meri, tako da obrtnih, tehničnih ali gospodarskih muzejev, razen nastavkov, še nimamo. Nadvse ugodne izkušnje drugod in zadevne potrebe v zvezi s Titovo petletko pa nam nalagajo zdaj zelo odgovorne in potrebne muzejske naloge.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Uloga Polde:

Metalurški delavski tehnikum Železarnice Jesenice je zaključil četrto šolsko leto

S šolskim letom 1948/49 je bil po Uredbi o delavskih tehnikumih ustanovljen pri Železarni Jesenice Metalurški delavski tehnikum. Namen edine tovrstne šole v državi je bil vzgajati močan tehnično in strokovno vzgojen kader, ki naj bi izpolnil občutno pomanjkanje srednjih metalurških strokovnjakov. V prvem šolskem letu svojega obstoja je bilo sprejetih na zavod 33 kandidatov, ki so lansko leto šolo dokončali. Kot diplomirani tehniki metalurgi so bili dodeljeni na vodilna mesta metalurških obratov železarn Jesenice, Guštanj, Štore, Sisak, Zenica in Smederevo, kakor tudi v Cinkarno Celje in Rudnik Bor.

V tekočem šolskem letu so obstojali na šoli trije razredi, t. j. prvi, drugi in tretji s 70 obiskovalci. Zaradi razširitve učnega programa iz 3 na 4 letno učno dobo, ki je povsem enak učnemu programu metalurškega odseka Tehnične srednje šole v Ljubljani, bodo obiskovalci zadnjega letnika diplomirali šele naslednje šolsko leto, t. j. po uspešno dovršenem četrtem razredu.

Za jeseniški delavski tehnikum, ki je te dni zaključil pouk, vlada izredno zanimanje ne le na železarskih Jesenicah, temveč po vseh krajih naše države, kjer obstojajo metalurška podjetja. Dejstvo je, da ima jeseniški delavski tehnikum prednost v

tem, ker sprejema na šolanje starejše, že izučene delavce z najmanj dvoletno prakso in z dovršeno nižjo gimnazijo ali njej enako strokovno šolo. V šolskem letu 1951/52 pa so bili sprejeti v I. letnik kandidati s povprečno starostjo 30 let, ki so ne le izučeni delavci, in že priznani praktiki-metalurghi, temveč so tudi izkušeni in zreli ljudje prvoborci in borci narodnoosvobodilne borbe. To dokazuje, da jeseniški delavski tehnikum ne vzgaja le priznane strokovnjake metalurge, temveč tudi politično predane ljudi, ki bodo kot politično pravilno usmerjeni strokovnjaki izgradnji naše industrije nujno potrebni. Učni uspeh šolskega leta 1951/52 je vsekakor zadovoljiv, kar je zasluga priznanega predavateljskega zbora šole, kakor tudi obiskovalcev šole samih, ki poleg praktične zaposlitve v podjetju vlagajo v študij ogromno truda, kar je zasluga njihovih močne in odločne volje.

Povprečen uspeh prvega letnika je 3,58, drugega 2,71, in tretjega 3,37. Tako, da je povprečen uspeh šole 3,25. Z odličnim uspehom je končalo razred 7 slušateljev, s prav dobrim 21, z dobrim 32, z zadostnim 1, popravni izpit iz enega predmeta ima 5 slušateljev, razredni izpit eden, povsem padla pa sta dva slušatelja. Najboljša slušatelja prvega letnika sta Torkar Rado in Culjkar Franc, ki sta iz vseh predmetov odlično ocenjena. Ta vsekakor velik uspeh Metalurškega delavskega tehnikuma na Jesenicah je vsekakor pomemben prispevek k sistematičnemu dvigu tehničnega znanja naših metalurških tehnikov. Delo jeseniškega tehnikuma, na katerem je v tekočem šolskem letu uspešno dovršilo

razrede 86% slušateljev, nam daje jamstvo, da bodo izpolnjene vse vrzeli črne metalurgije, ki so se pojavile po osvoboditvi, ker bo dajal jeseniški tehnikum tudi v bodoče priznane srednje metalurške strokovnjake. Ta ustanova, ki ima najboljši predavateljski zbor in sijajno možnost, da v železarni dobe slušatelji praktično izpopolnitev, naj bi se s prihodnjim šolskim letom sukcesivno ukinila, ker obstoja bojazen, da bi imeli preveč tehnikov metalurške stroke. Ta misel pa je povsem nepravilna. Napačno gleda tisti, ki misli, da absolvent jeseniškega tehnikuma ne more ostati delavec. Pravilno bi bilo, da bi bil v naši industriji vsak delavec strokovno čim bolj izpopolnjen in da bi bil vsak mojster najmanj tehnik. Znano je, da imamo v metalurški industriji zaposlenih preko 70.000 metalurških delavcev in nameščencev. Če pade na mojstre in tehnike le 1%, bi znašalo to za vso državo 700. Računajoč, da dela vsak najmanj 30 let, bi bil letni izpad in s tem tudi letna potreba 23 tehnikov metalurgov, iz česar sledi, da je obstoj Metalurškega tehnikuma, kakršen je na Jesenicah, za našo državo nujna potreba. Če ima katero podjetje možnost vzgajati srednji strokovni kader, je to gotovo Železarna Jesenice, ki je eno največjih metalurških podjetij v državi in razpolaga s priznanimi strokovnjaki, ki so že dokazali, da so sposobni vzgojiti najboljše obratne tehnike. Ustanove, ki so odgovorne za čim boljši strokovni kader, naj pomislijo na dosedanje delovanje in potrebo jeseniškega tehnikuma in poskrbe, da do njega ukinitve ne bo prišlo.

Ing. Hafner Pavle:

5

Gradnja hidrocentral v svetu in pri nas

Gradnja BOULDER vodnega giganta je trajala 7 let. Gradnjo je vršilo eno največjih ameriških gradbenih podjetij z vsemi mogočimi gradbenimi stroji. Investitor Združene države Amerike je zahteval od graditelja, da gradi s 100%-no varnostjo, tako da največja možna katastrofalna voda ne sme ogroziti gradnjo ali povzročiti škodo na kakem grajenem objektu. Zato so najprvo v dnu Grand Kaniona zgradili na uzvodni in nizvodni strani dve zemeljski pregradi višine 25 m in širine v vznožju 170 m. Ti dve zaščitni pregradi, ki sta že sami po sebi kar velika objekta sta služili za zaščito gradbene jame pred udorom rečne vode. Vso rečno vodo so speljali mimo pregrade po štirih odtočnih rovih premera 15 m, ki so bili zmožni odvajati visoko vodo v količini 5800 m³/sek. Ti štirje rovi dancs služijo za odlučaj izpraznitve bazena, ki je možna v 76 dneh ali 2050 urah. Po teh zaščitnih ukrepih so pričeli z izkopom za temelj pregrade. V temelju je pregrada široka 201 m v kroni pa le 10 m. Za pregrado je bilo potrebno cca 1,5 milijona m³ betona. Betoniranje same pregrade je trajalo 20 mesecev. Znano je, da se beton med vezanjem močno ogreje zlasti če je v ogromnih masah. Potrebno je bilo pregrado betonirati v posameznih kvadrilih, oziroma stebrih v velikosti 15 m x 15 m osnovne ploskve. Med kvadri

so nastajale vertikalne in horizontalne diletacijske rege, ki so jih zatesnjevali z bakreno pločevino. Kljub temu, da se je pregrada gradila v posameznih stebrih, ki so medsebojno v tlorsni legi v istem razmerju, kot obdelani kamni v kakem opornem zidu, je bilo potrebno te betonske mase umetno hladiti. Za ohlajevanje je bila zgrajna hladilna naprava na amonijak. Med betoniranjem so vložili v beton železne cevi 2,5 cm premera v vertikalni medsebojni razdalji po 1,5 m. Hlajenje se je vršilo v dveh etapah. Prva etapa je bila hlajenje z zračno hlajeno vodo, ki se je pretakala po cevih. To hlajenje je trajalo 2-3 mesce. Nato se je pričela druga doba hlajenja z vodo, ki so ji znižali temperaturo s pomočjo amonijak hladilne naprave. Kako ogromno je bilo to hladilno omrežje pove že sama dimenzija glavne cevi od hladilne naprave do pregrade, katere profil je bil 35 cm. Temperatura ohlajene vode pri povratku iz pregrade v hladilno napravo se je dvignila za 6,2° C.

Zelo važno vlogo igra tudi danes temperatura gotove pregrade. Po opazovanjih v kontrolnih jaških so ogromne temperaturne razlike v poletnih mesecih med uzvodno in nizvodno stranjo pregrade. Uzvodna stran nizko pod vodo ima temperaturo 4° C, dočim nizvodna stran 21° C. To temperaturo

nadzorujejo, saj ta temperaturna razlika povzroča velike notranje napetosti betona. Poleg temperaturne razlike povzroča tudi ogromna masa zajete vode velike pritiske na pregrado in s tem notranje napetosti v betonu. Za študiranje, opazovanje in za potrebne tozadavne ugotovitve je bilo izvršenih nešteto preizkusov in modelov. Projektanti te pregrade so šli celo tako daleč, da so zgradili pregrado v višini 65 m, ki je služila kot model HOUVER pregrade. Modelna pregrada je bila zgrajena iz tankega železo-betona. Kot oporna konstrukcija je služila železna predalčna konstrukcija v obliki običajnega zidarskega fasadnega odra pri visoki stavbi. Na vseh železnih predalčnih palicah so bili vgrajeni merilni instrumenti, in na ta način so prišli do vseh podatkov notranjih napetosti z ozirom na pritisk vodnih mas na pregrado. Tako so izmerili vse horizontalne, vertikalne in diagonalne napetosti v pregradi in na podlagi teh podatkov določili ločno obliko, oziroma ukrivljenost pregrade.

Kot sem že omenil je bilo za pregrado potrebno cca 1,5 milij. m³ betona. Betoniranje se je vršilo s pomočjo vrvnega žerjava (KABELKRAN) nosilnosti 150 t, in razpetine 384 m. Posoda, ki je trans-

portirala beton je imela 6 m³ prostornine. Na uro so vbetonirali po 100 m³ betona.

Celotni investicijski stroški BOULDER hidrocentrale so znašali 182 milijonov dolarjev. Porazdelitev posameznih stroškov je sledeča:

Pregrada	31,6 milj. dolarjev
Strojnica in tlačni rov	16,4 milj. dolarjev
Odvodni rovi in pretočni jez	54,6 milj. dolarjev
Ureditev vodnega bazena in ceste	37,5 milj. dolarjev
Oprema turbine, generatorji strans-formatrji in zatvornice	42,4 milj. dolarjev

Iz gornjih števil je razvidno, da ena tretjina stroškov odpade na odvodne rove, to so oni 4 rovi, ki so med gradnjo ščitili, da visoka voda ni poplavalila gradbene jame in na ta način popolnoma zaščitili delo.

Danes smatramo Boulder hidrocentraro za največji vodni gigant na svetu. Do danes ta pregrada po svoji masivnosti, po svoji velikosti, po prostornini akumulacijskega bazena in po svoji energijski produkciji nima tekmeča.

S to gradnjo so ameriški strokovnjaki pokazali svojo veliko sposobnost in dokazali, da tudi v gradbeni tehniki korakajo daleč pred ostalimi.

Poročilo o važnih zakonih in uredbah

V naši zadnji številki smo objavili zaradi obsežnosti samo gospodarske predpise in danes dopolnjujemo poročilo o pravnih predpisih iz ostalih pravnih področij. Med njimi bodo najvažnejši pravni predpisi iz območja delovnega prava.

štev. 22/3 z dne 16. 1. 1952: Navodilo o zaposlitvi strokovnjakov-tujih državljanov in o zagotovitvi deviznih sredstev za izpolnitev pogodbenih obveznosti.

štev. 26/4 z dne 19. 1. 1952: Uredba o loterijah in drugih igrah na srečo (važno za društva in organizacije).

štev. 42/5 z dne 23. I. 1952: Navodilo o spremembah navodila o povračilu dnevnih prevoznih stroškov delavcem in uslužbencem, zaposlenih v gospodarskih podjetjih, gospodarskih združenjih, drž. ustanovah in uradih.

štev. 45/5 z dne 23. 1. 1952: Odločba o uvedbi posebnega pribitka za sobe.

štev. 48/6 z dne 30. 1. 1952: Splošna uredba o vodnih skupnostih.

štev. 50/6 z dne 30. 1. 1952: Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o trgovinski inspekciji.

štev. 51/6 z dne 30. 1. 1952: Uredba o odpravi uredbe o ustanovitvi delovne sile in o vskladitvi članov delovne sile s planom plačilnega fonda in planom zagotovljene preskrbe.

štev. 55/6 z dne 30. 1. 1952: Odločba o načinu, zbiranju mesečnih poročil o osebju, zaposlenem v gospodarstvu.

štev. 57/6 z dne 30. 1. 1952: Odločba o plačah vajencev v drž. gospodarskih podjetjih, državnih obrtnih obratih in delavnicah istih strok, ki niso zajete z uredbami o plačah delavcev in vajencev posameznih gospodarskih panog.

štev. 58/6 z dne 30. 1. 1952: Odločba o finanširanju otroških jasli in otroških vrtcev.

štev. 65/7 z dne 6. 2. 1952: Uredba o delovnih knjižicah.

štev. 77/9 z dne 20. 2. 1952: Uredba o dopolnitvi uredbe o plačah osebja v trgovini na drobno (prvotna uredba Ur. l. FLRJ št. 63/50).

štev. 82/9 z dne 20. 2. 1952: Navodilo o določanju stroškov trgovskih podjetij in o plačevanju osebja, ki je zaposleno v teh podjetjih.

štev. 101/10 z dne 5. 3. 1952: Odredba o skrajšanem rednem delovnem času pri nekaterih delih v kovinarski panogi.

štev. 108/11 z dne 7. 3. 1952: Uredba o delitvi sklada za plače in o zaslužkih delavcev in uslužbencev gospodarskih podjetij.

štev. 109/11 z dne 7. 3. 1952: Uredba o prepo-vedu zaposlevanja žena in mladine pri določenih delih.

štev. 123/12 z dne 12. 3. 1952: Uredba o gradbenem projektiranju.

štev. 124/12 z dne 12. 3. 1952: Uredba o gradbeni inspekciji.

štev. 125/12 z dne 12. 3. 1952: Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika za izvajanje zakona o vojaški obveznosti državljanov FLRJ.

štev. 126/12 z dne 12. 3. 1952: Navodilo o regresih (povračilih), ki so dovoljeni v gospodarstvu.

štev. 127/12 z dne 12. 3. 1952: Navodilo o obvezni kalkulaciji in obračunu stroškov v eksploataciji avtomobilov, cestne železnice, trolejbusov in vprežnih vozil.

štev. 128/12 z dne 12. 3. 1952: Odločba o zbiranju listin za dokaz delovne dobe in o ustanovitvi in sestavi komisije za ugotovitev delovne dobe.

štev. 136/14 z dne 22. 3. 1952: Temeljna uredba o nazivih in plačah uslužbencev državnih organov.

štev. 137/14 z dne 22. 3. 1952: Uredba o nazivih in plačah uslužbencev v prosvetno-znanstveni službi.

štev. 143/14 z dne 22. 3. 1952: Navodilo k uredbi o dodatkih za otroke (Uredba je bila objavljena v Ur. l. FLRJ št. 48/51).

štev. 155/15 z dne 26. 3. 1952: Sklep o sindikalnih organih, ki so pristojni za pritrditev k tarifnim pravilnikom gospodarskih podjetij.

štev. 159/16 z dne 31. 3. 1952: Uredba o nagrajevanju vajencev.

štev. 161/16 z dne 31. 3. 1952: Uredba o plačevanju delavcev in nameščencev, zaposlenih pri zasebnih delodajalcih.

štev. 162/16 z dne 31. 3. 1952: Uredba o skrbnini in drugih pravicah delavcev in uslužbencev, ki začasno niso v delovnem razmerju.

štev. 172/17 z dne 1. 4. 1952: Pravilnik o strokovni izobrazbi osebja, ki je zaposleno v trgovini.

štev. 183/18 z dne 5. 4. 1952: Uredba o prispevku za socialno zavarovanje.

štev. 202/19 z dne 10. 4. 1952: Splošno navodilo za izdelavo tarifnih pravilnikov in za izvajanje uredbe o delitvi sklada za plače in o zaslužkih delavcev in uslužbencev gospodarskih podjetij.

štev. 207/19 z dne 10. 4. 1952: Odločba o izplačevanju dela plač in zaslužkov delavcem in uslužbencem v bonih za kupovanje industrijskega blaga z 80% popustom.

štev. 221/20 z dne 12. 4. 1952: Navodilo o plačevanju oskrbnine (hranarine) iz sklada za plače.

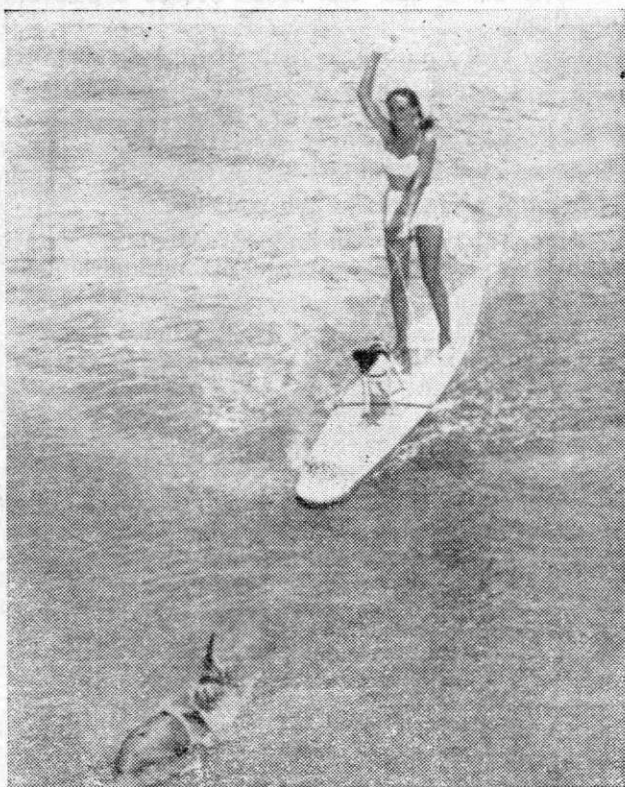
štev. 223/20 z dne 12. 4. 1952: Navodilo o spremembi in dopolnitvi navodila o povračilu (regresu) razlik pri ceni kuriva za potrebe prebivalstva (Uredba izšla v Ur. listu FLRJ št. 9/52).

štev. 234/21 z dne 16. 4. 1952: splošno navodilo k uredbi o oskrbnini in drugih pravicah delavcev in uslužbencev, ki začasno niso v delovnem razmerju.

štev. 241/21 z dne 16. 4. 1952: odločba o sprejemanju povprečnih norm v gradbeništvu.

štev. 270/21 z dne 26. 4. 1952: Pravilnik o premoženju vodnih skupnosti in o njegovi uporabi.

FIZIKULTURA IN ŠPORT

Sonce, voda in zrak - vir zdravja

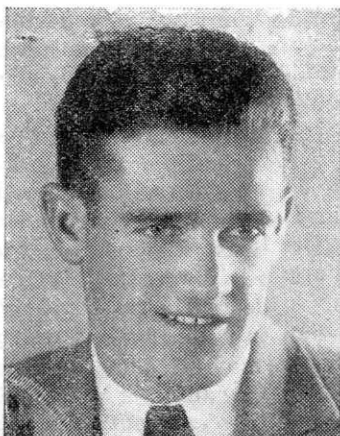
Zanimiv vodni šport

V Floridi so izvršili poizkuse z dresuro delfinov, da bi se odredila stopnja inteligence teh prebivalcev morja. Delfin »Flipi«, kot vidimo na sliki, je z lahkoto rešil postavljene naloge in zdaj ga ljubitelji vodnega športa uporabljajo kot zaprego, ki jih vleče po morski gladini.

Velik uspeh našega sodelavca-športnika

Kdo ne pozna skromnega, tihega in požrtvovalnega tov. Benedičiča Mirka, ki dela v konstrukcijski delavnici Železarne Jesenice? S svojimi 42 leti je še vedno aktiven športnik, lahkoatlet, smučar in član DŠD »J. Gregorčič«. Nastopa povsod, kjer le ima priliko, toda nikjer se ne vsiljuje. Vedno je pripravljen poprijeti za sleherno delo v korist skupnosti.

Dolga je njegova športna pot, posuta z vsem drugim, le z rožicami ne. V mladih letih je nujno športno opremo in prehrano nabavljal s skromnimi izkopički za nabrane cunje, kosti in steklo. Današnja mladina, ki se bavi s športom, takih skrbi in težav niti pozna ne. Njegova najljubša športna panoga je maratonski tek, 42 km dolga proga. Ves svoj prosti čas porabi za trening in le z njim mu je mogoče doseči uspehe, ki zahtevajo veliko požrtvovalnosti, kajti maratonski tek je ena najtežjih športnih panog. Kljub svojim letom še vedno neumorno trenira in čeprav ima družinske skrbi in brige in tudi pri delu v Železarni ni zadnji. V Železarni je zaposlen

že nad 18 let. V mladosti ni imel stalne zaposlitve in je zaradi svoje napredne politične opredeljenosti tudi v tovarni pred vojno le s težavo dobil zaposlitev. S sedanjim delom v konstrukcijski delavnici je povsem zadovoljen.

Veliko uspehov je dosegel na športnem polju. Eden njegovih največjih uspehov pa je vsekakor častno 4. mesto na državnem prvenstvu v maratonskem teku, ki se je vršil 8. junija v Zagrebu. Prehiteval je favorite drugega za drugim in s tem ponovno dokazal kaj zmore jeseniški železar s svojo veliko voljo in vztrajnostjo.

Odličnemu športniku - sodelavcu čestitamo k uspehu in mu želimo še nadaljnega nesebičnega dela v športnih vrstah. Vsem športnikom pa naj bo za vzgled in posnemanje, saj ga odlikujejo lastnosti, ki jih mora imeti predvsem tudi današnji športnik: skromnost, požrtvovalnost, vztrajnost in vedno pripravljenost doprinesati in žrtvovati se za skupnost.

J. A.

KULTURA IN PROSVETA

Pred ustanovnim občnim zborom »Svobode«

Položaj in razvoj kulturno-prosvetnega dela in ljudske prosvete sploh je privedel delavski razred slovenskega naroda do ideje in želje, da se spet ustanovi delavsko politično društvo »Svoboda«, ki je v predaprilski Jugoslaviji odigralo veliko in pomembno vlogo v naprednem razrednem gibanju proletariata in njegovi revolucionarni borbi proti tedanjemu protiljudskemu in fašističnemu režimu. Na pobudo Republiškega odbora Zveze sindikatov Slovenije so se začele po vseh proletarskih središčih Slovenije priprave za ustanavljanje političnih društev »Svobode«, ki so v polnem teku in zajemajo vse zavedne in revolucionarne delovne ljudi.

Tudi na Jesenicah se je že pred mesecem pristopilo k pripravam za ustanovitev »Svobode« in je bil v ta namen izvoljen iniciativni odbor, ki že uspešno dela in pripravlja vse potrebno za ustanovitev. Javno je, da tako delo zahteva skrbnih priprav in dokaj časa preden stvar steče tako kot je treba, zlasti še, ker se s tem ustanavlja resnično delavsko politično društvo, ki ima nalogo, da prevzame veliko in častno nalogo idejno politične vzgoje naših delovnih ljudi in vnese v kulturno-politično, prosvetno in vse družbeno življenje pečat revolucionarne borbenosti

proletariata. Tudi na Jesenicah je pred vojno »Svoboda« imela važno in odločilno vlogo za napredno delavsko gibanje in prav iz »Svobode« so zrasla tudi naša velika proletarska imena T. Čufar, J. Gregorčič, Matija Verdnik in cela vrsta drugih, ki so bodisi kot prvoborci žrtvovali svoja življenja za pravično stvar delavskega razreda in naroda, ali pa danes zastavljajo vse svoje sile za izgradnjo socializma.

Zato hočemo naše bralce seznaniti z nekaterimi problemi ob ustanovitvi »Svobode«, kot jih je nakazal minister in predsednik Sveta za kulturo in znanost pri vladi LRS tov. Boris Zihnerl, ki je po tem vprašanju tudi prišel na Jesenice.

Položaj v našem ljudsko-prosvetnem delu in naloge, ki izhajajo iz tega položaja

Ljudsko-prosvetno delo se je po vojni silno razmahnilo, saj imamo v Sloveniji 626 ljudsko-prosvetnih društev, od tega 120 delavskih društev. Če analiziramo razvoj ljudsko prosvetnega dela po vojni moramo predvsem in osnovno ugotoviti, da pri ljudsko-prosvetnem delu delavski razred ni prišel do tisetga vpliva, ki mu po njegovem položaju v naši družbeni stvarnosti pripada. V pogledu izrazito delavskega udejstvovanja je ljudsko-prosvetno de-

lo z ozirom na pridobitve izpred vojne celo zaostalo. Da delavstvo predstavlja, ne samo po svoji kvaliteti, temveč tudi kvantiteti naj-revolucionarnejši razred, je vedel že Cankar. Po vojni pa smo Slovenci postali še bolj proletarski narod, industrijska dežela, kjer je agrarno prebivalstvo vedno bolj v manjšini. Zavedati se moramo, da je delavski razred tisti, ki po svoji zgodovinski vlogi in moči mora dati pečat vsemu narodnemu življenju, kot ga je pred vojno že dal. Očitno je, da se podeželje ravna po industrijskih središčih. Kmet se nosi po mestno. Tesno povezanost lahko zasledimo med podeželjem in mestom vsaj v kulturno-civilizacijskem smislu, toda v smislu ljudsko-prosvetne dejavnosti pa ne. Ob dosedanji ljudsko-prosvetni dejavnosti človek dobi vtis, kot, da delavcev sploh ni, temveč je samo kmet s svojo folkloro in kulturnimi in prosvetnimi ostanki, ki jih v stvarnem življenju tudi več ni in jih skušamo samo umetno vzdrževati. Brez dvoma je treba oživljati in ohranjevati tudi vse, kar je vrednega, pomembnega in slavnega in kar je tudi kmet doprinesel k kulturnemu življenju Slovencev. Toda obujati je treba tudi vse borbene in revolucionarne tradicije preteklih in sedanje dobe, ki jih Slovincem ne manjka.

Izključno vztrajanje na ohranjanju pojavov, ki so že na podeželju izumrli, ima včasih tedence, ki gredo navzkriž z našo kulturno politiko. Tako se vidi ob pevskih nastopih vpliv stare liberalne in klerikalne inteligence, ki danes zavzemata iste protiljudske položaje. Naše ljudske pesmi z ustreznimi kulturnimi in umetnostnimi prijemmi obravnavajo ponavadi prav delovni proces, kot n. pr. flosarske, kovaške pesmi itd. Toda ti protiljudski elementi ne izbirajo med temi pesmimi, temveč vzamejo pesmi z obredne, ženitovanske in nabožne vsebine z izgovorom, da oživljajo starino. To in še marsikaj so primeri napačnega izkoriščanja ljudskih tradicij, z določenimi reakcionarnimi nameni in smotri.

Toda celo delavska društva so se podredila tej stihijski reakcionarni vsebini kulturno-prosvetnega dela. Manjka jim vse tisto, kar je vsebovalo predvojno delavsko društvo »Enakost« in »Svoboda«, v katerih se je čutil krepak utrip novega družbenega razreda.

Tudi VII. plenum CK KPS je ugotovil, da delavski razred po vojni še ni dosegel tiste vloge, ki mu pripada.

Kje so vzroki za to? Splošni vzrok je predvsem v tem, da smo v vojni, ko smo skušali ustvariti široko OF, mobilizirali vse progresivne sile brez delitve razredni vidikov v interesu narodno-osvobodilnega boja. Po vojni pa je občutek za vlogo delavskega razreda zlasti pri kulturnih delavcih povsem otopel.

Pa tudi organizacijska načela, na katerih je bila Ljudska prosveta zgrajena, so pripomogla k temu. Imeli smo celo vrsto SKUD-ov. Že sam pojem SKUD-a je bil v naslovu zgrešen, saj že z samimi besedami kulturno-umetniško društvo ožimo karakter teh društev. Umetniška dejavnost je veljala le za ozek krog krožkov in sekcij posameznih umetniških programov z nezdravimi umetniškimi pretenzijami, ki niso tipične za delavca, temveč za nameščenca. Beseda sindikalni pa je samo povedala, da so bili SKUD-i pod vodstvom in materialno podprti od sindikata. Jasno pa je, da mora tudi bodočim delavskim društvom nuditi vso materialno podporo sindikat in predvsem delovni kolektiv sam.

Do sedaj so bili SKUD dejansko preveč odvisni od določene panoge posameznih ustanov in podjetij. Bili so zaprti vase, z ozkim delokrogom. Če jih primerjamo s predvojnimi delavskimi društvi, lahko ugotovimo, da so ti imeli neprijemno širši delokrog. Člani predvojnih društev so se zavedali, da prav s svojim društvom dvigajo kulturno raven proletariata in obenem tudi sprovajajo določeno linijo Partije in delavskega gibanja, do katerih niso bili in tudi niso mogli biti indiferentni. Zato je treba zavestno poiskati vse oblike kulturno-prosvetnega udejstvovanja, ki bodo povezale čim širše delovne množice z raznimi in čim raznovrstnejšimi sekcijami, ki bodo zadostovale vsem potrebam družbenega in družabnega izživiljanja slehernega. To je bila tudi odlika predvojnih delavskih društev. Današnja društva pa so zaprta in ozka v eno samo smer, pri tem pa še stroga delitev na posamezne vrste dela. Nobeno sedanjih društev ni dalo članstvu celotnega zadoščenja njegovim kulturno-prosvetnim potrebam. Pred vojno so imela delavska društva tudi svoja glasila. Ob njih so rastle in tudi prihajali do veljave samonikli talenti, kot sta Kozar, Čufar in drugi.

Iz tega, da so naši povojni KUD in SKUD bili vezani na podjetja praktično sledi, da je bilo torišče kult.-prosv. udejstvovanja delavca njegovo podjetje samo. Praktično pa zaradi stanovanjskih razmer in komunikacij odhaja ogromno delavcev po končanem delu domov in ne morejo slediti delu drugih, ki so direktno vezani na podjetje. Veliko delavcev je, ki žele sodelovati, toda ne morejo in se v najboljšem primeru lahko vključijo le v podeželska društva, ki pa ponavadi nosijo vse prej kot pa delavski pečat. Zato so tudi SKUD ponavadi sestavljali predvsem nameščenci, ki v bližini stanujejo in imajo tako tudi največjo možnost udejstvovanja. Posledica tega je, da je v vodstvih uprave in odborov SKUD vse premalo delavcev. Že sestav glavnega odbora Ljudske prosvete v Ljubljani priča o tem, saj ga sestavljajo 118 intelektualcev in nameščenec, 17 delavcev in 4 kmetje. Napak bi bilo začeti hajko proti inteligenci v teh društvih. Narobe, mi jo še pozivamo, da se vključi,

toda z gotovimi pogoji in pripombami.

Iz vsega tega sledi, da so SKUD po članstvu maloštevilni, namesto, da bi štel stotine članov. Zato je nujna potreba, da princip organizacije delavskih prosvetnih društev spremenimo in ga približamo temu pred vojno, ustanoviti je treba »Svobodo«, centralo vseh delavskih društev in tako manifestirati prav zaradi družbene vloge, ki jo ima delavski razred, njegovo strnjenoost, iz katere bo kulturno-prosvet. delo vzniklo tako, kot je pred vojno. Organizacija »Svobode« naj bo prilagojena potrebam kraja, ne pa razmeram podjetja. Delavska naselja naj bodo osnova bodoči organizacijski obliki »Svobode« z upoštevanjem vseh lokalnih razmer in pogojev, ki jih pač vsi po svoje najboljše poznajo.

Nameščenstvo, ki je neprimerno bolj vezano na purgarijo, kot delavstvo, je imelo v povojnih letih odločilno vlogo v teh društvih, zato so tudi društva bolj podlegla temu vplivu. Predvojna »Svoboda« in »Vzajemnost« pa sta iz delavskih naselij širili svoj vpliv v nedelavsko okolje in odigrali veliko vlogo pri zbiranju drobnih kmečkih proizvajalnih množic. Izžarevali sta svoj idejni vpliv na vso najožjo in najširšo okolico.

Prav isto vlogo mora prevzeti »Svoboda« tudi danes, še bolj kot kdajkoli poprej, saj vse naloge izpred vojne v bistvu danes še obstojajo. Prav s kult.-prosv. udejstvovanjem vseh panog je treba delavce in delovno ljudstvo trgati izpod vpliva reakcionarnih, klerikalnih in drugih ostalin. Utrditi je treba delavsko zavest in prav ta delavska politična društva naj bodo skupno s sindikatom rezervoar za našo Partijo. Ne samo zasluge v proizvodnji, temveč tudi množično kulturno-prosvetno delo in idejno-politična vzgoja naj rekrutira članstvo za Partijo.

Predvideno je, da bi se zveza delavskih društev »Svobode«, kot kolektivno kult.-prosv. društvo vpisalo v Ljudsko prosveto. »Svoboda« seveda predloži tudi svoje kandidate za vodstvo Ljudske prosvete tako, da bo postal proletarijat primerno številčno zastopan, kot najmočnejši razred v skladu z njegovo družbeno vlogo in napredno idejno miselnostjo.

S tem namenom smo tudi pristopili k ustanovitvi in organizaciji »Svobode«, ki bi tudi prevzela funkcijo dosedanjih SKUD in prevzela tudi dejavnost Ljudske univerze. Dosedanje SKUD z različnimi imeni bi odpravili. S tem pa seveda ne mislimo omalovaževati imena prvoborcev, ki so jih ta društva običajno nosila. Ti ljudje naj še vedno ostanejo vzor in vzgled nam vsem in prav bo, če bodo v društvenih lokalih slike teh ljudi, jim posvečeni večeri itd.

Z ustanovitvijo »Svobode« bomo utrdili delavsko jedro v kulturno-prosvetnem delu in omogočili smotno udejstvovanje naših delavcev v njihovih društvih. Predvideno je tudi, da bi izhajala (morda že jeseni) posebna revija, s karakterjem izredno delavske literarne revije, kjer bi vsi talenti in kadri iz delavskih vrst imeli možnost se uveljaviti. Vse sodobne revije so odmaknjene tudi po svoji snovi od delavca in so odmaknjene v neke višave, ki bolj zgledajo višave, kot pa v resnici so.

In še nekaj o vlogi inteligenca v delavskem prosvetnem gibanju.

Pred vojno so v delavskih društvih dali svoj delež tudi inteligenti od študentov do učiteljev in posvetili vse svoje sile delavskemu prosvetnemu delu. Iz teh društev so dejansko izrasli taki ljudje, kot so zunanji minister FLRJ Kardelj, pesnik Klopčič, pisatelj in dramaturg dr. Kreft in drugi. Bili so vezani z delavskim gibanjem, to gibanje jih je tudi učilo in vzga-

jalo in zanj so bili pripravljeni žrtvovati vse. Toda danes inteligenca ubira drugačno pot. Nočem žaliti tiste prosvetne kadre, ki so danes resnično požrtvovalni. Toda del teh kadrov je izpadel v škodljivi profesionalizem, iskanje karierizma, svoje lastno uveljavljanje in zavzel do delavskih društev profesionalni odnos, namesto, da bi se z njimi organsko povezal. Iz cele vrste ljubljanskih ustanov, ki vzgajajo mladi umetniški kader, so ne pogosti slučaji, da ta kader izstavlja visoke račune za delo, ki ga upravlja pri delavskih društvih. Pri tem pa pozabljajo, da je prav delavski razred tisti, ki jim z ustvarjanjem narodnega dohodka omogoča s štipendijami študij, zato, da bodo svoje znanje posvetili in dali vsemu ljudstvu. Vsem tem se ne da iz Ljubljane in vidijo samo svojo umišljeno kariero in zvezdniško pot. Niso vsi taki, toda na žalost jih je dosti. In prav to je popolno nasprotje tistemu odnosu, ki ga je imela tudi inteligenca do delavskih društev. Marsikaj bo treba še napraviti, da se vzpostavi med inteligenco in delavskimi društvi odnos, kakršen je potreben v interesu delavskega napredka pri nas.

»Svoboda« bo morala odigrati odgovorno in veliko nalogo, da se ustvarijo sklepi VII. plenuma CK KPS.

Tako tov. minister Boris Zihnerl. Zdaj pa še pogledjmo kako dela iniciativni odbor za ustanovitev »Svobode« na Jesenicah. Vestno se pripravlja na občni zbor, ki bo v prihodnjih dneh in zbira članstvo.

Predvsem se naslanja na stare, prekaljene »Svobodaše« izpred vojne, ki s svojimi nasveti vsestransko pomagajo. »Svoboda« mora biti izrazito delavsko društvo s prvo in najvažnejšo nalogo, da idejno-politično vzgaja svoje članstvo in svoj revolucionarni vpliv širi tudi na vsa druga družbena torišča. In če tudi je delavsko društvo, s tem ni rečeno, da v članstvu ne sme biti naprednih in predanih nameščenecv in inteligentov. Jasno pa je, da bo društvo budno pazilo, da se v njene vrste ne vrinejo nazadnjaški, socialdemokratski in razbijaški elementi. Ljudje, ki še niso opravili s svojim klerikalnim in verskim prepričanjem niti danes, ko je umazana vloga klerofašizma jasna ko beli dan, v delavskem političnem društvu ne bodo imeli kaj iskati. »Svoboda« bo morala idejno močna in čista poseči v vso družbeno dejavnost Jesenic in dati kulturno-prosvetni, idejno-vzgojni in družabni dejavnosti resničen pečat naprednosti in borbenosti delavskega razreda, obenem pa vzgajati svoje članstvo in najširše ljudske množice v prekaljene, odločne, idejno močne in poštene ljudi in graditelje socializma.

Vse stare svobodaše in vse, ki so že člani in se mislijo še vpisati v delavsko politično društvo »Svoboda« pozivamo, da zastavijo vse sile, da bo ustanovitev »Svobode« na Jesenicah resničen odraz moči revolucionarnega proletariata Jesenic in tako tudi garant za uspešno bodoče delo.

MESTNO TRGOVSKO PODJETJE JESENICE

TELEFON 265

sporoča cenjenim odjemalcem, da je odprlo 30. 6. 1952 novo poslovalnico s konfekcijo — nasproti carinarnice.

Prepričajte se o kvalitetni izdelavi in primernih cenah.

Iz OTK nam pišejo . . .

V počastitev Dneva Republike preteklega leta je Sindikalna organizacija v Železarni razpisala nagradno tekmovanje za kulturno-umetniški program v posameznih obratih. Takrat je obrat OTK začel med svojimi člani izbirati ljudi in program, v trdni veri, da bomo dosegli prvo mesto. Ni bilo to lahko delo, saj je med nami velika večina takih, ki se niso nikoli bavili s kulturno prosvetnim delom, ki nikdar niso stali na odru pred publiko. Mnogo truda in prostega časa smo vložili v pripravo in ne zaman; dosegli smo prvo mesto in ponosni smo bili nanj.

Z najboljšimi točkami smo na kulturno-prosvetno zabavno večerjo Sindikalne podružnice št. 3 v prostorih fizikurnega doma dne 6. jan. t. l. pokazali, da smo sposobni zadovoljiti in navdušiti ne samo svoje sodelavce v obratu, temveč tudi širšo javnost.

Kulturna skupina OTK pred domom Kovinarjev v Crikvenici

RESTAVRACIJA KAZINO ŽELEZARNA JESENICE

Vas vabi
da obiščete njene lokale in njen letni vrt
kjer je
**vsako sredo, soboto in nedeljo
od 19. ure dalje
ples!**

SOLIDNA POSTREŽBA!

Vendar s tem nismo bili zadovoljni. Pripravljati smo začeli nov program, razširjen in raznolik, da ga v tednu pred 27. aprilom in 1. majem ponesemo v okolico Jesenic med naše vaščane, da z njim nudimo razvedrilo našemu kmetu, istočasno pa posredujemo prijateljstvo med njim in delavcem. Šli smo v Žirovnico in na Dovje in to kar smo želeli, smo dosegli. Med vaščani smo vzbudili pozornost in zadovoljstvo in izrazili so željo, slišati nas še kdaj.

27. april smo v kemijskem laboratoriju proslavili s skrbno pripravljenim novim programom in z njim spet dobili prvo mesto v Železarni, z zborna recitacijo pa smo na predvečer 1. maja želi splošno odobravanje na lepo urejenem prostoru za prenovljenim Sindikalnim domom.

Uprava Železarne in Sindikalna organizacija nam je v priznanje za naš trud in uspeh pripravila lepo presenečenje.

Novi rumeni avtobus nas je skupaj z dvajset najbolj zaslužnimi delavci popeljal v Crikvenico k otvoritvi počitniškega doma v letošnji sezoni. Po zanimivi in lepi vožnji smo še isti večer nastopili v našem domu, da s petjem in recitacijami razvedrilo naše najboljše.

Naslednjega večera smo v Crikvenici domačinom pokazali, kaj zmore kolektiv enega samega obrata. Polna dvorana hotela Terapija je zgovorno pričala o zanimanju, ki smo ga vzbudili in marsikdo ni mogel verjeti, da smo vsi nastopajoči le člani kolektiva Železarne in da je naše vsakodnevno delo popolnoma nasprotno onemu, kar so oni poslušali. Ljudje so bili zadovoljni in mi istotako.

V okviru Mladinskega festivala, pa je tudi naš mladinski aktiv prav zaradi svojih uspehov pri kulturno-prosvetnem delu, pa tudi na področju fizikulture, dosegel priznanje kot najboljši aktiv LMS, ki mu ga je podelil MK LMS Jesenice.

Ponosni smo na to, da nas vabijo v Trbovlje, kjer bomo spoznali rudarja in njegov trud in prizadevanje za procvit socialistične domovine. Povsod se bomo radevolje odzvali, saj vemo, da tudi prosvetno delo zbližuje med seboj in vliva nov delovni elan. Nikoli nam ne bo žal prostega časa za študij novega programa, saj z njim ne bomo zadovoljili le posušalcev v tovarni, po mestih in vaseh, temveč tudi sami sebe. Prav dobro vemo, da nam je kulturno-prosvetno delo potrebno prav tako, kot delo v naši stroki.

Ing. T. V.

Obiskujte

LETNI KINO

za „Jelenom“

BIFÉ

Predstave vsak dan
ob 20:30 uri

Mestno gledališče ob koncu sezone

Mestno gledališče je zaključilo svojo sedmo sezono z uspešno predstavo Priestley-eve igre »Inspektor na obisku« v režiji prof. Joža Tomažiča in sceni Bojana Čebulja. Igra je bila zelo toplo sprejeta od publike in v jeseni jo bodo v predsezoni ponavljali. Vsi igralci so vlogam primerno izkazali. Posebnost igre je, da se igra brez odmora.

Za prihodnjo sezono gledališče še nima dokončnega repertorija, gledališki svet pa bo z upravo tudi o tem še v kratkem razpravljaj in pripravil vse potrebno za uspešno prihodnjo sezono. Upajmo, da nas Mestno gledališče ne bo razočaralo, saj ima sposobnih in delavoljnih ljudi dovolj, mi pa ga podprimo moralno s številnim obiskom, kakor naj mu vsi merodajni forumi zagotovijo vse materialne, finančne in druge pogoje.

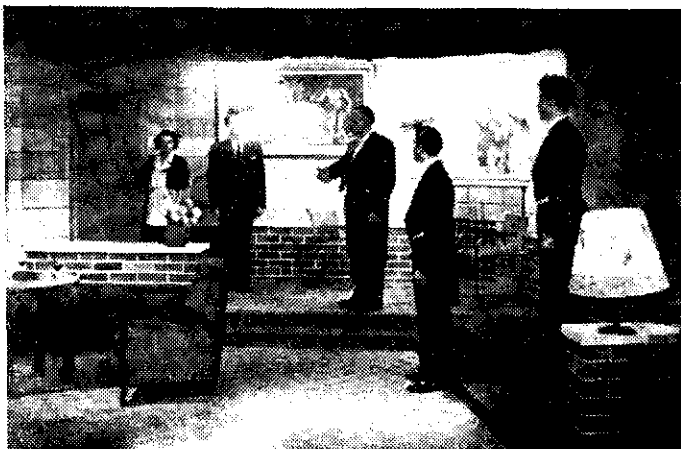

Foto: France Torkar

LUTKOVNA SEKCIJA JE GOSTOVALA PO GORENJSKI

Težko bi opisali požrtvovalnost, s katero so člani lutkovne sekcije v tem mesecu izvedli številna gostovanja z lutkovno igrico »Žogica nogica«. Toda ne gre samo za požrtvovalnost, gre tudi za jasno zavest, da se je članstvo sekcije zavedalo kakšno poslanstvo je izvr-

ševalo, ko je s svojim trudom osrečevalo mala srčeca cicibanov in pionirjev širom vse Gorenjske. In če so bili srečni ti, so bili kljub vsemu trudu srečni tudi oni. Povsod so jih sprejeli z največjim navdušenjem od Ribnega pri Bledu do Begunj, od Češnjice do Kroke in Kranjske gore. V 10 dneh so obiskali 17 vaških odrov s svojim

zložljivim lutkovnim gledališčem, ne glede na težave in žrtve. Prav bi bilo, če bi se kdo kaj več pozanimal za delo mlade lutkovne sekcije in jim finančno priskočil na pomoč, saj od minimalne vstopnine 10 din na osebo res ne morejo gostovati, tako kot bi zaslužili. Njim samim pa želimo še obilo uspehov.

DOGODKI ZADNJIH TEDNOV

Teden matere in otroka

Od 1. VI. do 8. VI. so v Tednu matere in otroka AFZ in ostale množične organizacije pripravile celo vrsto presenečenj za naše malčke, pa tudi za njihove matere so poskrbeli, kjer je bilo treba. Našim najmlajšim so bila v tem tednu pripravljena otroška igrišča z gugalnicami in pravilničnimi hišicami Podmežakljo, na Javorniku in Plavžu. Posebno živo pa je bilo na letnem kinu za Jelenom, kjer je bilo pripravljenih cela vrsta gugalnic, dva vrtiljka, nekaj pravilničnih hišic in otroški semenj z bogatimi, praktičnimi predmeti, knjigami, igračkami in še marsičem, kar otrok potrebuje. Še maček v žaklju je bil. Kar pogledajte štiri junačke kako se za-

*Naša mladina
naša sreča,
ponos
in bodočnost*

bavajo na gugalnicah, ki so jih zanje izdelali kolektivi obratov v Železarni.

Pa tudi otroci sami so prispevali k Tednu matere in otroka s številnimi in pestrimi nastopi. Peli, recitali in igrali so vsi od cicibančka, ki ga še dobro

ne neso nožice, pa do pionirja, ki bi bil že rad fant. Na slikah vidite nekaj prizorov iz njihovih nastopov.

Vsem, ki so poskrbeli za tako lep in pester Teden matere in otroka gre vse priznanje in hvala.

Foto: France Torkar

Na povratku iz kongresa kovinarjev Hrvatske v Zagreb sta Jelenice obiskala delegata člana sindikalne organizacije v Angliji. Sprejeli so ju predstavniki sindikata, D. S., U. O. in drugi. V njihovem spremstvu sta si ogledala železarno in Tehniški muzej, nato pa sta nadaljevala pot domov. Posebno navdušena sta bila nad muzejem.

Mladinski festival — manifestacija zavednosti in delavnosti jeseniške mladine

V okviru dneva učencev v gospodarstvu je MK LMS Jesenice organiziral obsežen mladinski festival z vsestranskim in pestrim programom.

Vse premalo se vsi zanimamo za našo mladino, njene težave, življenje in delo. Kaj radi vidimo na njej predvsem napake in slabosti, njenih dobrih plati pa ne znamo pravilno oceniti. Prav s tega stališča in ob dejstvu, da danes skuša izza meja opogumljena reakcija zastrupljavati in zapeljevati prav našo mladino, je MK LMS z organiziranjem tega festivala poskrbel za manifestacijo, kakršno nemara še ni imela mladina Jesenic. Festival sam pa je bil tudi močno sredstvo za poživitev aktivnosti mladinske organizacije in njenih nalog.

Uspeh ni izostal, saj je na vseh prireditvah, in bilo jih okoli 30, sodelovalo preko 1200 mladincev in mladink. Posebno razveseljivo je, da so se prav ob pripravah za festival po mladinskih aktivih organizirali in ustanavljali novi pevski zbori, kulturne skupine in fizkulturne sekcije.

Festival je nakazal tudi nekaj slabosti pri delu mladinske organizacije, zlasti preozko zajetje mladine. Več kot grajo pa zasluži odnos množičnih organizacij do LMS, ki se je »izkazal« ob otvoritveni akademiji festivala, ko je na 250 oddanih vabil prišlo samo 40 predstavnikov. Ob tem naj se le zamislijo vsi tisti, ki se vabilom niso odzvali.

Oglejmo si še na kratko rezultate prireditev v okviru Mladinskega festivala od 12. VI do 22. VI.

Pri lahkotletskem peteroboju je sodelovalo 8 ekip, skupno 40 mladincev in mladink. Prvo mesto so zasedle mladinke Glavne pisarne s 5.366 točkami, posamezno pa je bila prva Torkarjeva Marija s 1.384 točkami. Med mladinci je bila prva ekipa mehanične delavnice z 9.055 točkami in najboljši Vister Ožbi s 1.939 točkami.

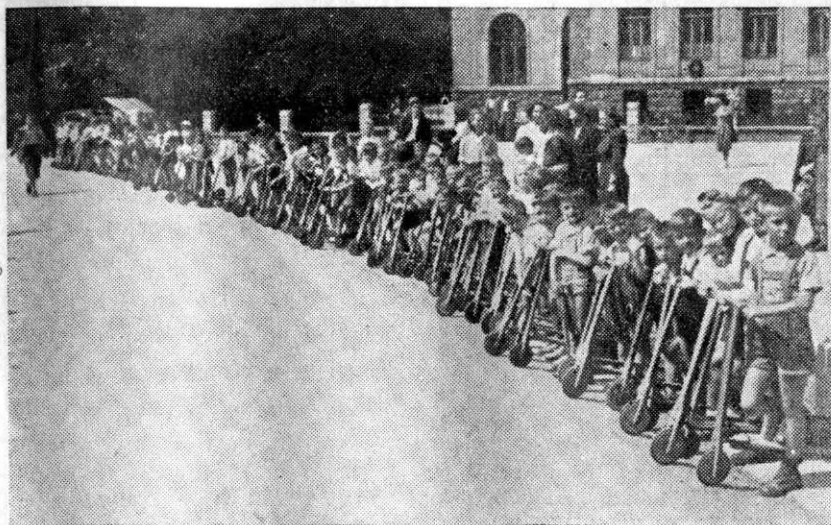
Prvo mesto v odbojki so si osvojili mladinci in mladinke gimnazije, v namiznem tenisu pa je bila najboljša Božič Helenca in najboljši Kosmač Adolf oziroma Freljih Zdravko.

Poseben dogodek pa je bilo tekmovanje pionirjev in cicibanov s sekiricami. Tekmovali so na progi od gimnazije do kolodvora in od gimnazije do hotela Korotan. Tekmovalo je 120 mladih tekmovalk in tekmovalcev in težko je reči kdo je najboljši. Takih tekmovanj si ne žele še samo pionirji in cicibani, temveč tudi vsi ostali.

Zanimiva je bila tudi pionirska šahovska simultanka, na kateri je tov. Jevšek od 30 partij 7 iger izgubil, 4 odigral neodločno, ostale pa odločil v svojo korist.

Kot najboljši v tekmovanju se je izkazal center predvojaške vzgoje Železarne, ki je odnesel tudi prvenstvo v streljanju, naziv najboljšega aktiva LMS pa je dobila mladina OTK.

Preobširno bi bilo če bi hoteli pisati samo površno o vseh dogodkih, koncertih, nastopih, kulturno-prosvetnih večerih itd., ki so bili v dneh Mladinskega festivala. Naj zaključimo z dejstvom, da je mladina Jesenic dokazala, da je vredna zaupanja, ki ga ima vanjo naše delovno ljudstvo, uspehi in spoznanja Mladinskega festivala, pa naj bodo porok, da bo mladina poživila in poglobila svoje delo in povsod in vsak čas stala v prvih vrstah na vseh področjih našega življenja, za procvit in rast naše socialistične domovine.

DOMA

DOPISNIKI SO USTANOVLILI SVOJ KLUB DOPISNIKOV ZA TISK OF.

V torek, 24. VI. se je v klubskih prostorih Sindikalnega doma vršil ustanovni občni zbor Kluba dopisnikov za tisk OF na pobudo MOOF Jesenice. Udeležba ni bila sicer polnoštevna, vabljenе so bile vse ustanove in org., toda vendarle je živahna in plodna diskusija pokazala upravičenost takega kluba in tudi osvetlila celo vrsto pozitivnih pa tudi negativnih pojavov v dopisništvu na Jesenicah in lokalnem časopisju. Klub si je zadal odgovorno vlogo, da ideološko vzgaja svoje člane s seminarji in predavanji in skrbi za resnično dopisništvo, ki bo naše ljudstvo seznanjalo z vsemi problemi naše stvarnosti ne samo s senzacionalnimi vestmi in praznim registriranjem, temveč tudi s komentiranjem dogodkov. Zato so si dopisniki zbrali vsak torek od 5.—7. ure popoldne v klubskih prostorih Sindikalnega doma pri Jelenu za sicer redne, toda neobvezne sestanke, kjer se bo diskutiralo o vseh perečih problemih. Na te sestanke lahko pride vsak, zlasti pa še vabimo mladino, ki jo veseli dopisovanje. Uredništvo »Železarja« vabi tudi vse svoje dopisnike, da se teh pogovornih sestankov udeležujejo.

KAJ BO S TEHNIČNIM MUZEJEM NA JESENICAH?

O pomembnosti Tehniškega muzeja na Jesenicah ne bomo govorili, saj še v svoji neurejeni in raztreseni obliki že slovi ne samo v naši državi, temveč celo preko meja. Na vsak način predstavlja dragoceno občeljudsko lastnino, ki pa je sedaj ogrožena s prav vseh strani. Iz starega Kosovega gradu bo treba tam spravljene predmete odstraniti, ker se v prostore vseli notranji odsek. Iz telovadnice osnovne šole, kjer je nameščena začasna razstava, se mora predmete tudi takoj odstraniti, ker bodo popravljali streho. Kam torej z vsem muzejskim inventarjem, ki ga je že ogromno in predstavlja dragoceno vrednost. Že sedaj se kvari zaradi pomanjkanja prostora po podstrešjih in praši po zabojih. Obljubljeni so prostori v graščini na Savi. Toda vitrine in omare izdelane za prostore v graščini počivajo brez vrednosti na nekem seniku. Kaj bo z muzejem. Dosedanje prostore mora izprazniti v nekaj tednih, nekaj dneh. In potem? Morda se bo le našla možnost, da se do takrat, da le ne prepozno, zagotovi muzeju vsaj najmanjši prostor v graščini. Če ne? Do tega sploh ne sme priti in dolžnost vseh merodajnih forumov je, da to sporazumno in čimprej rešijo. Ugled železarskih Jesenic, dragocena imovina in ljubezen in trud muzeja, naj bodo vodilo za takojšnjo rešitev tega.

V JESENIŠKI ŽELEZARNI SO MODERNIZIRALI ŽIČNO VALJARNO

Prozvodnja blokov in cagljav (polfabrikati, ki jih potrebuje žična valjarna) je v martinarni jeseeniške železarne vedno večja, tako da jih žična valjarna ne more sproti obdelati. Valjarna sama je zastarela, najbolj pa so izrabljena navijala za valjano žico, ki so v 80 letih, odkar valjarna obratuje, navila milijone ton in milijone kilometrov valjane žice. Delavci, ki so desetletja stregli tem muhastim navijalom, so jih neštetokrat prekleli, ker so najraje odpovedala takrat, ko se je najbolj mudilo in ko je bila osebna nevarnost največja. Zato so jih pred kratkim z velikim veseljem zamenjali z novimi boljšimi navijali, ki jih je dobavila trdka Hermann Böcher iz Kölna. Ta navijala so povezana z okrog 80 metrov dolgo transportno napravo, ki teče od navijal mimo lužilnice in žičarne na določen prostor, kamor prihajajo kolobarji valjane žice že skoro v hladnem stanju.

Istočasno z izmenjavo navijal so izmenjali tudi valjna ogrodja na valjni progi 270 in talne plošče, ki regulirajo potek valjajoče se žice. Valjna ogrodja so vlili v jeseeniški livarni, obdelali pa v ljubljanskem Litostroju.

Vse nove naprave so se odlično obnesle. Nova mehanizirana navijala bodo sprostila 12 delavcev za druga dela, storilnost valjarne se bo precej povečala, zmanjšal se bo odpadki, pa tudi varnost pri delu bo večja, kot je bila doslej.

Foto: Franc Torkar

Izboljšave ameriškega lovca »Shorpion«

Ameriško letalstvo preizkuša izboljšani model »Shorpion«, lovca na dva raketna motorja. Letalo je dobilo posebno raketno orožje, čigar učinek je tako smrtonosen, da že en sam zadetek predstavlja sigurno propast tudi največjega bombnika. Letalo je izdelano po dosedanjem lovcu Northop F-89 D, ima pa novo elektronsko napravo za merjenje in avtomatsko vžiganje in izstreljevanje raket. Letalo je sposobno za izredno dolge vožnje in doseže brzino preko 1100 km na uro. Zračni pritisk v pilotski kabini se avtomatsko regulira z vsako spremembo višine.

*

Ameriška mornarica je sporočila, da je njena podmornica »Pickevel« tipa »Guppy« ob priliki poskusne vožnje izplovila na površino pod kotom 48°. To je doslej največji kot, kar ga je zmogla sploh katera podmornica. S tem je znatno skrajšan čas, ki ga potrebuje podmornica za izron. Podmornica »Pickevel« ima izredno močne motorje, ki ji omogočajo, da razvija do sedaj največjo brzino pod vodo, istočasno pa je opremljena z novimi napravami za dihanje, ki ji dovoljujejo, da lahko ostane pod vodo izredno dolgo časa.

Odkrit je nov komet

V Palomav observatoriju v Kaliforniji, kjer so v zadnjih dveh letih odkrili že štiri komete, so v noči 30. januarja 1952 s pomočjo specialnih, za dolgo eksponiranje pripravljenih in zelo občutljivih fotografskih plošč odkrili petega. Pri tem so uporabljali teleskop z lečo premera 121,44 cm.

Kometa ni mogoče videti s prostim očesom. Odkrili so ga v ozvezdju Device. Potrebno bo dolgoletno delo in napor, preden bodo ugotovili velikost, brzino in pot novega kometa. Zdaj je znano le to, da ima komet kratek rep in, da je od zemlje oddaljen 350 milijonov svetlobnih let.

Komet je dobil po svojima odkriteljima ime Harrington-Wilson komet.

Novi model džipa za ameriško vojsko

Konstruiran je izboljšani tip znane in proslavljenega vojaškega vozila ameriške vojske. Novi model je daljši in širši od dosedanjega modela. Ima motor z močjo 72 KS,

medtem, ko jih je imel dosedanji samo 60 KS. Bencinski rezervoar je tudi povečan, tako da omogoča neprekinjeno vožnjo do 480 km, medtem ko je do sedaj omogočal samo 288 km vožnje.

Specialna oprema novega modela omogoča, da se vozilo v kratkem času opremi za vožnjo po arktičnih krajih ali po pustinji. Poleg tega ima džip specialne cevi za vsesavanje in odvajanje zraka, ki omogočajo motorju da »diha« tudi pod vodo in s tem vožnjo skozi vodo.

Kolesa so opremljena z izboljšanimi zavorami, džip sam pa opremljen z blatniki nove vrste, specialnimi vzmetmi, sedeži iz plastičnega materiala in puško-mitraljezom za obrambo posadke.

*

Elektronski instrumenti v službi človeštva

Razni elektronski instrumenti vršijo številne komplicirane dolžnosti v industriji in znanosti. Znanstveniki smatrajo, da so ti instrumenti zarodek dobe robotov v bodočnosti. Po drugi svetovni vojni je izdelanih vedno več takih elektronskih avtomatov, ki izvršujejo naloge, za katere se je do nedavnega mislilo, da jih ne more izvršiti niti človek, niti stroj. Na tisoče takih instrumentov ali »elektronskih možgan« uspešno deluje v industriji.

Možnosti za uporabo in izkoriščanje teh »elektronskih možgan« so zelo široke in vsestranske. Tako imajo n. pr. instrumenti, ki izdelujejo plačni spisek za vse tovarne ali račun telefonske centrale za celo mesto.

*

Velik požar, ki je besnel 20 dni ob izvoru prirodnega plina v pokrajini Bordolano v Italiji, kjer so najbogatejša nahajališča zemeljskega plina v Evropi so pogasili na poseben način. Izvedenec, ki je bil poklican k gašenju požara je oblečen v debelo obleko iz azbesta namestil v bližini požara 248 kg močnega eksploziva. Nato se je umaknil in za zaklonom z električnim stikom vžgal eksploziv. Detonacija je plamen pogasila in s tem je bil požar prekinjen.

*

Toplota, ki se razvija pri razpadu atomov 453 gramov uranina 235 je enaka energiji, ki bi se dobila pri izgorevanju 850.000 kg bencina.

Če se reši vprašanje pretvarjanja energije, dobljene pri razbijanju atomov, v pogonsko energijo, bodo letala lahko letela zelo dolgo časa z neznatno količino goriva. V tem slučaju se poraba goriva ne bo več merila koliko kg na uro, temveč koliko kilogramov na dan.

*

Načelnik štaba letalstva ZDA general Hoyt S. Vandenberg smatra, da Sovjetska zveza potroši 250 milijonov dolarjev letno za vzdrževanje satelitskega letalstva v Koreji. V Koreji razpolaga Sovjetska zveza, kajti ona dobavlja in oskrbuje letalske sile, s 1.700 letali od katerih je več kot polovica letal na reakcijski pogon. Za dopolnjevanje izgub s 70 novimi letali tipa MIG-15 vsakega meseca, kolikor povprečno znašajo izgube, in stroški nabave goriva in drugega materiala predstavljajo letno vsoto 250 milijonov dolarjev.

RAZPIS

Metalurška industrijska šola Jesenice razpisuje sprejem učencev v I. letnik za izučitev naslednjih poklicev: livarji, obratni ključavničarji in obratni električarji. Učna doba traja tri leta.

Kandidati, zdravi in fizično krepki, stari od 14 do 17 let, ki so z uspehom dovršili najmanj 2 razreda gimnazije ali 6 razredov osnovne šole (za elektro stroko najmanj 3 razrede gimnazije ali 7 razredov osnovne šole) naj najkasneje do 8. julija t. l. vložijo osebno ali po pošti s točno navedbo svojega naslova na Upravo šole lastnoročno pisane prošnje (kolokovane z din 30.—) za sprejem z naslednjimi prilogi:

1. Rojstni list;
2. Zadnje šolsko spričevalo v originalu ali overovljenem prepisu;
3. Zdravniško spričevalo o zdravstvenem stanju in sposobnosti za šolanje;
4. Potrdilo o imovinskem stanju staršev (varuha);
5. Kratek življenjepis.

Število vpisa je omejeno in bodo sprejeti le najboljši kandidati na podlagi sprejemnega izpita, ki bo dne 9. julija t. l. v šoli. Pričetek ob 8. uri zjutraj.

Kasnejših prijav se ne bo moglo upoštevati.

Uprava šole.

SPORED:

V PETEK 4. JULIJA bo ob 10. uri dopoldne pričetek praznovanja v Bohinju, odkritje spominske plošče, prižiganje žar in odhod gasilske štafete s plamenico na Jesenice.

Ob 16. uri bodo prispele štafete s plamenico na Jesenice in tako naznanile pričetek festivala. Ob tej priložnosti bo tudi razvitje novega gasilskega prapora in odkritje spominske plošče na gasilskem domu Železarnice Jesenice.

Ob 18. uri otvoritev gasilske razstave v met. ind. šoli, zvečer pa kresovi in ognjemeti.

Festival v počastitev 70 letnice ustanovitve gasilske čete Železarnice Jesenice

V SOBOTO 5. JULIJA OB 5. uri BUDNICA.

Od 8. do 13. ure tekmovanje desetih v peteroboju in trodelnem napadu na igrišču DFD »J. Gregorčiča«. Peteroboj se sestoji iz teka na 500 m, teka preko raznih ovir in pregrad v polni gasilski opremi, meta vrvi, polaganje cevovoda in zagona motorne brizgalne in preizkusa centrifugalne črpalke na zrakotesnost.

Ob 16. uri velika motorna vaja s sodelovanjem vseh edinic.

Ob 20. uri na letnem gledališču v Ukovi koncert združenih pevskih zborov Radovljice, Javornika in Jesenic. — Nad 100 pevec in pevk vodi Ulaga Polde.

Po koncertu na letnem gledališču Ukovi slavnostna predstava »Velika puntarija« Bratka Krefta v režiji Srečka Tiča. Kot scenograf sodeluje akad. slikar Pliberšek

Marijan, nastopajo pa člani industrijske gasilske čete Železarnice Jesenice, SKUD Jesenice, SKUD Javornik in Mestnega gledališča.

V NEDELJO 6. JULIJA OB 5. uri BUDNICA

Od 7. do 8. ure preizkus prostih vaj na igrišču DSD »J. Gregorčiča«.

Ob 9. uri slavnostna povorka.

Ob 11. uri javni nastop gasilskih čet na igrišču DSD »J. G.«.

Popoldan prosta zabava s kulturnim programom.

V dneh festivala se predvaja vsak večer ob 20.30 in 23. uri v letnem kinu na Jesenicah jugoslov. tednik »Alarm« in ameriški barvni film »Nebo brez jastrebov«.

NA POMOČ!

FILM - KINO

Mestni kino Jesenice predvaja:

Od 2. VII. do 4. VII. francoski film »Očka«. — Za očka kličejo vsi, ki ga poznajo, starega Edouarda Martina, ka nad vse ljubi svojo družino in svoje orhideje. Izgleda, da ga niti okupacija, niti nasilje pruskega škornja in niti naraščajoči upor ne moreta spraviti iz ravnotežja. Še naprej brezbrizno brklja po svojem rastlinjaku in zaliva orhideje. Toda tudi za orhidejami se lahko marsikaj skriva. Očka je eno ime, drugo pa »Mon commandant...«, ki ga plača tudi z lastno krvjo. Svojo dolžnost do domovine je častno izpolnil in se vrnil k svojim rožam.

Od 5. VII. do 8. VII. ameriški film »Vse o Evi«, ki prikazuje negativne pojave v središču ameriškega teatra in na Broadwayu dokaj kritično, čeprav jih ne ožigosa. Igra slavna Bette Davis in nam iz filma »Vrnitev« znana film

Anne Baxter. Bette Davis je za življenje zdravnikov na sicer nekoliko go v tem film dobila najvišjo ameriško filmsko priznanje »Oscarja«, pa tudi vsi ostali igralci so ustvarili dragocene like.

Od 9. VII. do 12. VII. avstrijski film »Poročna noč v raju«. Tipična avstrijska filmska limonada, kjer odgovorno nalogo čim večje zmešnjave rešujejo Johannes Heesters, Oskar Sima, Gretl Schörg in Claude Farell. Za spremembo se vse dogaja enkrat v Benetkah.

Od 13. VII. do 16. VII. amer. film »Cesta tatov«, ki prikazuje tipično amer. razmere prevoznikov z zgodnjimi jabolki in paradižniki, tatov, izsiljevalcev in zločincev ter pretkanjih veletrgovcev, njihovih band in pretkanjih mrež. Vsi ti, pošteni in

pogumni ter zločinski in izkoriščevalni se uračunajo na cesti tatov in in eno teh srečanj prikazuje tudi ta film.

Od 17. VII. do 20. VII. angleški film »Beli hodniki«, ki prikazuje

življenje zdravnikov na sicer nekoliko nenavaden, toda originalen način. Glavno vlogo igra slavni Alec Guinness, ki ga poznamo iz filma »Pot do plemstva«, kjer je odigral kar osem vlog sam.

Od 21. VII. do 24. VII. avstrijski film »Dekleta za rešetkami«, ki smo ga najavili že v prejšnji številki, toda šele sedaj pride na vrsto.

Od 24. VII. do 29. VII. ameriški barvni film »Neptunova hči« po vzorcu »Ples na vodi«, saj igrajo celo isti igralci: plavalka Esther Williams, komik Red Shelton in Xavier Cugat s svojim orkestrom. Daleč od umetnosti, toda lepote, kopalne obleke, revijske točke, popevke, smeh, barve in blazna brzina. Ni vrag, da ne bi bilo za vsakega nekaj.

Preklicujem spričevalo iz leta 1950-1951 Met. ind. šole na Jesenicah. — Smolej Stanko, Gregorčičeva ul. 13, Jesenice.